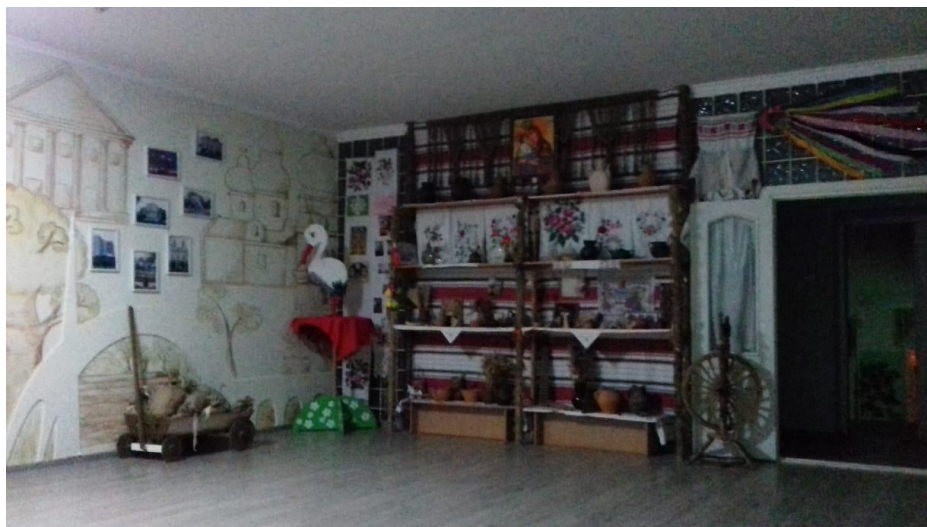

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ
ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
КУ «МІСЬКИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ»
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ
ЗАКЛАД №3 ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»

**Підготовка майбутніх вихователів,
вихователів закладів дошкільної освіти до
запровадження технології створення
міні-музеїв як засобу
естетичного розвитку дошкільників**

номінація «Навчально – методичний посібник»

Медведська Валентина Андріївна
вихователь-методист
«спеціаліст вищої категорії»
тел. (098) 436-78-03 .

м. Вінниця
2019

Автор-упорядник **Медведська Валентина Андріївна**, вихователь-методист Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад № 3 Вінницької міської ради»

Медведська В.А. Підготовка майбутніх вихователів, вихователів закладів дошкільної освіти до запровадження технології створення міні-музеїв як засобу естетичного розвитку дошкільників. Методичний посібник / Медведська В.А. – Вінниця: ММК, 2019. 71с.

Рецензенти:

Зданевич Л.В., доктор педагогічних наук, професор

Антонюк В.В., завідувач комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад № 3 Вінницької міської ради»

Рекомендовано методичною радою
Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад № 3 Вінницької
міської ради»

(Протокол № 4 від 31.01.2019 р.)

В запропонованому посібнику розкриваються напрямки роботи, які спрямовані на реалізацію застосування в закладах дошкільної освіти запровадження технології створення міні-музеїв як засобу естетичного розвитку дошкільників. Міні-музеї в закладі дошкільної освіти є особливим розвивальним простором, створеним з метою долучення дитини до світу мистецтва, розширення її культурного й національного світогляду, формування життєвої компетентності. Для вихователів закладів дошкільної освіти, студентів факультетів дошкільної освіти.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕННЯ МІНІ-МУЗЕЇВ ЯК ЗАСОБУ ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ	7
1.1 Аналіз історіографії з питання підготовки майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти	7
1.2. Специфіка естетичного розвитку дошкільників.....	17
1.3. Музейна педагогіка як науково-педагогічна проблема	24
1.4. Основні засади створення міні-музеїв в закладі дошкільної освіти .	31
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕННЯ МІНІ-МУЗЕЇВ В ЗАКЛАДІ В ЯКОСТІ ЗАСОБУ ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ	43
2.1 Підготовка майбутніх вихователів до запровадження технології створення міні-музеїв як засобу естетичного розвитку дошкільників	43
2.2. Цілі, завдання, напрями роботи за технологією музейної педагогіки	48
2.3. Методичні рекомендації щодо організації екскурсії в міні - музей ..	53
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ	64

ВСТУП

Орієнтація системи дошкільної освіти на розвиток дитини передбачає нову педагогічну позицію, у центрі якої вихованець з індивідуальними, психічними та фізичними особливостями. Саме тому до особистості педагога закладу дошкільної освіти висуваються особливі вимоги. Виходячи з цього, пріоритетним завданням підготовки у закладах вищої освіти є формування в майбутнього спеціаліста таких професійних якостей, які забезпечують розуміння особистості та орієнтацію на розвиток і саморозвиток індивідуальності вихованця.

Очевидним є те, що сьогодні Україні потрібні висококваліфіковані фахівці дошкільного профілю для досягнення єдиної мети – формування гармонійно розвиненої особистості. Існуючі реалії, а також орієнтація українського суспільства на демократичні принципи та реорганізація системи дошкільної освіти спричиняють потребу у зміні системи підготовки кадрів дошкільної освіти. Водночас в українському освітньому просторі значна увага націлена на нові форми та методи організації навчальних занять з дітьми дошкільного віку. Так, зокрема, до структури дошкільного закладу дедалі частіше залучаються міні-музеї, цікаве і перспективне явище. Загалом міні-музеї є інтегрованими у навчально-виховний процес дошкільного закладу.

Вивченню загальних проблем готовності студентів до педагогічної діяльності присвячено роботи К. Дурай-Новакової, Л. Кандибович, В. Сластьоніна тощо. Основна увага у вказаних дослідженнях була спрямована на вивчення загальнотеоретичних підходів до змісту професійної підготовки, формування особистості педагогів, вироблення у студентів педагогічних знань, умінь і навичок. Крім того, сучасні дослідження, які демонструють окремі сторони підготовки фахівців дошкільного профілю, головним чином висвітлено в роботах Г. Беленької, Л. Зданевич, Н. Лисенко, З. Плохій, А. Харківської тощо. Окремо переваги музейної педагогіки було досліджено такими вченими, як Т. Белофастова,

С. Зоніна, О. Лаврова, Б. Столяров, М. Юхневич тощо. У свою чергу, питання доцільності організації міні-музеїв розглядали М. Нагорський, Л. Шаповал, Т. Шевченко тощо.

Аналізуючи матеріали як наукового, так і публіцистичного характеру, можна виокремити певні особливості формування уявлень про музейну педагогіку. У цілому розбіжності виникають серед широкого кола авторів, які розробляли певні аспекти розвитку музейної педагогіки. Це Л. Гайда, Т. Белофастова, П. Бурдейний, Л. Гайда, Н. Ганусенко, О. Караманов, М. Костриця, І. Ласкій, П. Луньов, О. Ляпін, Л. Масол, Т. Мацейко, І. Медведєва, В. Обозний, Ю. Омельченко, Ю. Павленко, І. Ткаченко, І. Пантелейчук, Є. Пасічник, І. Прус, О. Рокицька, І. Самсакова, В. Снагощенко, М. Струнка, О. Топилко, Я. Треф'як, М. Трошина тощо.

О. Класова у своїй статті «Музейна педагогіка: проблеми і досягнення» зазначає: «Яскравим прикладом музейної роботи з дітьми є створення при музеї так званої «Галереї дитячого мистецтва», метою якої є презентація виставок дитячої творчості, популяризація кращих творів юних художників, залучення дітей до образотворчого мистецтва».

Б. Столяров запевняє, що включення музею в освітній процес сприяє формуванню психологічної та моральної підготовленості людини не тільки до життя в стрімко змінюваному світі, а й бути суб'єктом соціокультурних перетворень, що відбуваються в ньому. Таким чином, музей сприяє формуванню творчої особистості, яка, засвоївши текст гуманітарної культури та мистецтва, включає його в контекст власного життя.

Відповідно до мети було визначено основні **завдання даного посібника:**

1. Проаналізувати стан проблеми підготовки майбутніх вихователів, вихователів закладів дошкільної освіти в історико-педагогічному контексті.

2. Визначити специфіку естетичного розвитку дошкільників.

3. З'ясувати основні засади створення міні-музеїв.

4. Надати методичні рекомендації вихователям закладів дошкільної освіти до запровадження міні-музеїв як засобу естетичного розвитку дошкільників.

Для розв'язання поставлених завдань, досягнення мети використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**:

– *теоретичні* (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення): теоретичний аналіз науково-педагогічної, психологічної, методичної літератури з теми з метою відбору й осмислення фактичного матеріалу.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕННЯ МІНІ-МУЗЕЇВ ЯК ЗАСОБУ ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ

1.1 Аналіз історіографії з питання підготовки майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти

Ключовою фігурою навчально-виховного процесу дошкільного навчального закладу безперечно є вихователь, особисті якості, педагогічна майстерність та соціальна позиція якого формується в процесі фахової підготовки у закладі вищої освіти. Підкресливши значущість професії вихователя, В. Кузь наголошував, що «кожний вихователь має бути педагогом-дослідником, оратором, повинен майстерно володіти словом та найновішими виховними інформаційними технологіями» [6, с. 13].

Треба зазначити, що для успішної діяльності з дітьми дошкільного віку з урахуванням особливостей їхнього емоційного розвитку вихователь дошкільного закладу має володіти певною сукупністю знань, умінь та навичок такої роботи, виховувати в собі позитивні особистісні якості. Передумовою ефективної реалізації професійних функцій вихователя закладу дошкільної освіти, можна виокремити:

1. Гностично-дослідницьку, яка має на меті вивчення індивідуально-особистісних особливостей дітей; збір і аналіз фактів їхньої поведінки, встановлення причин і наслідків вчинків вихованців; проектування розвитку особистості кожної дитини і дитячого колективу загалом; засвоєння передового досвіду, нових педагогічних технологій.

2. Виховну, яка реалізується в розробленні та здійсненні змісту виховання і навчання, відборі нових форм і методів щодо формування у дитини ставлення до природи, навколишнього світу, інших людей і себе, інтересу та культури пізнання.

3. Конструкторсько-організаційну, яка спрямована на організацію педагогічного процесу в закладі дошкільної освіти; використання нових форм, які забезпечують ефективний розвиток дітей; моделювання і керівництво різними видами їхньої діяльності; педагогічне управління їхньою поведінкою й активністю.

4. Діагностичну, яка полягає у визначенні рівня розвитку дітей, стану педагогічного процесу, завдань освітньої роботи з дітьми і батьками, підсумків власної педагогічної роботи та їх відповідності вимогам часу; використанні корегуючих методик.

5. Координуючу, яка забезпечує єдність роботи закладу і сім'ї щодо створення повноцінного потенціалу виховного середовища, сприятливого для становлення самостійної, творчої особистості дитини; використання педагогічно доцільних форм роботи з батьками на основі диференційованого підходу до різних типів сім'ї [7].

З одного боку, «професійна підготовка» тлумачиться як, «сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної праці за обраною професією». З іншого боку «професійна підготовка» визначається як «система організаційних і педагогічних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості знань, навичок, умінь і професійної готовності до діяльності».

Найбільш ґрунтовне і концептуальне тлумачення поняття «професійна підготовка» майбутнього педагога пропонує О. Абдулліна характеризуючи зміст педагогічної підготовки, як систему педагогічних знань, практичних умінь і навичок, необхідних для здійснення професійних функцій вчителя. Особливий інтерес, на наш погляд, заслуховують вимоги до педагога, які висуває дослідниця: добре володіти теоретичною та практичною підготовкою, педагогічним тактом, знати основи педагогіки, психології і методик, безперервно поповнювати свої

знання, вдосконалювати свою педагогічну майстерність, любити і поважати дітей в поєднанні з високою вимогливістю до них [11].

На наш погляд, більш валідним є визначення поняття «професійна підготовка» запропонувала у своєму докторському дослідженні Т.Танько, яке трактує, як систему організаційних та педагогічних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості, системи знань, навичок, умінь і професійної готовності, що у свою чергу, визначається як суб'єктивний стан особистості, яка вважає себе здатною і підготовленою до виконання певної професійної діяльності та прагне її виконати. Як стверджує Л. Зданевич «професійна підготовка майбутнього вихователя» – це спеціально організований освітній процес, спрямований на формування у майбутніх фахівців високого рівня готовності до ефективного здійснення професійної діяльності в галузі дошкільної освіти.

У педагогічній науці та практиці, і зокрема в сучасній, приділяється значна увага проблемі професійної підготовки вихователя. Адже головною постаттю, від якої залежить виховання, навчання і розвиток дітей дошкільного віку є вихователь закладу дошкільної освіти. Професійно-педагогічна підготовка визначається як система організаційних і педагогічних заходів, що забезпечує формування в особистості професійної спрямованості, знань, умінь, навичок і професійної готовності [9, с.121]. Сучасні дослідження розкривають різні аспекти підготовки студентів дошкільних факультетів до роботи з дітьми в закладі дошкільної освіти. Зокрема, підготовка студентів до естетичного виховання дошкільників засобами українського народного декоративного мистецтва (О.Поліщук); навчання дошкільників української мови (Т.Котик); педагогічного менеджменту (Г.Закорченна) та самоменджменту (В.Мусієнко-Репська) в дошкільній освіті; до навчання техніки читання дітей 6-7 років (Н. Ковальова); у процесі педагогічної практики (Є.Прохорова); народознавчої роботи в дошкільному закладі (на матеріалі народної математики) (Л. Плетеницька); навчання техніки читання дітей 6-

7 років (Н. Ковальова); формування риторичної культури (В.Тарасова); виховання у дошкільників навичок здорового способу життя (В.Нестеренко); педагогічної підтримки дітей дошкільного віку (Н.Колосова); використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників (І. Мардарова) [13].

Підготовка майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти до професійної діяльності у закладі вищої освіти набула свого розвитку наприкінці ХХ століття і спрямована на фізичний, психічний і соціальний розвиток дітей дошкільного віку. Н.Колосова розкриває зміст готовності майбутніх вихователів до педагогічної підтримки і розуміє її як цілісне особистісне утворення, що характеризується сукупністю гуманістичних і духовно-практичних ціннісних орієнтацій, фаховою компетентністю з питань надання педагогічної підтримки дітям дошкільного віку. Різні вчені по-різному визначають структурні компоненти готовності майбутніх вихователів до різних видів діяльності. Н.Колосова визначає такі компоненти готовності майбутніх вихователів до педагогічної підтримки, як: мотиваційний (потреба в наданні педагогічної підтримки дошкільникам; спрямованість на встановлення відносин співробітництва з дітьми; орієнтація на потреби та внутрішні можливості дитини); когнітивний (володіння базовими психолого-педагогічними знаннями; обсяг знань про педагогічну підтримку дітей дошкільного віку; міцність і гнучкість засвоєння знань); операційний (уміння здійснювати діагностику розвитку дитини; добирати ефективні методи та тактики для розв'язання проблем дошкільника; доцільність реалізації дій із надання педагогічної підтримки); рефлексивний (самоконтроль і самооцінка дій із реалізації педагогічної підтримки; вміння організувати процес рефлексії та контролю змін у розвитку дитини; орієнтація на самопізнання та вдосконалення). Автор подає модель підготовки майбутніх вихователів до педагогічної підтримки дітей дошкільного віку, що складається з трьох основних

частин: теоретико-методологічної, технологічної та частини, що представлена науковометодичним супроводом [17].

Сучасний вихователь – це кваліфікований фахівець, який працює в системі дошкільної освіти, володіє педагогічними технологіями та знаннями, що відповідають новим суспільним цілям та рівню розвитку науки про дитину, від якого залежить ефективність діяльності закладу дошкільної освіти. Розкриваючи поняття «вихователь закладу дошкільної освіти» в аспекті позицій: як педагога, що має володіти психолого-педагогічними знаннями, вміннями, навичками, і як фахівця у галузі дошкільної освіти, який здатен працювати з дітьми, ми спиратимось на дослідження Л.Артемової, Т. Поніманської, А.Богущ, К.Крутій, Ю.Косенко, Н.Гавриш, О.Кононко, Л. Загородньої тощо, а також на досвід практикуючих вихователів закладів дошкільної освіти. Теоретичні та методичні засади професійно-педагогічної підготовки фахівців дошкільної освіти розкрито у працях Л.Артемової, Є. Белкіної, А.Богущ, Н.Гавриш, Н.Кічук, Л.Коваль, О.Кононенко, К.Крутій, В.Кьона, Н.Лисенко, Н.Манжелій, Т.Науменко, В.Пабат, Т.Поніманської, Л. Покроєвої, О.Поліщук, Т.Танько, Х.Шапаренко, Р.Кондратенко тощо.

Суттєві характеристики процесу професійного становлення вихователя закладу дошкільної освіти визначаються провідною роллю розвитку особистості студента як майбутнього працівника, громадянина незалежної держави. Оновлення соціальних процесів в Україні викликало потребу в перегляді стану наявної системи професійної підготовки вчителя-вихователя. Особливу увагу сьогодні слід зосередити на можливостях продуктивного професійного становлення майбутніх педагогів у напрямі їх підготовки до виховної роботи з дітьми дошкільного віку. За свідченням низки дослідників (А.Акімова, Є.Белозерцев, І.Дмитрик, В.Шадріков, Б.Вульфів, О.Бодальов, І.Єрмаков, В.Хайруліна, В.Журавльов, Т.Полякова тощо), випускники педагогічних закладів вищої освіти слабо підготовлені саме до виховної роботи з дошкільнятами в

сучасних умовах. Таке положення головним чином пояснюється певними причинами, серед яких належне значення приділяється духовному розвитку дитини.

Водночас неоднозначне ставлення до проблем виховання негативно позначається на процесі професійної підготовки вчителя-вихователя, у якій продовжує домінувати тенденція першорядності фахових і другорядності педагогічних дисциплін, хоча на словах проголошується протилежне. Отримання максимального розвивального ефекту педагогічного процесу потребує його особливої технологічної побудови, тобто створення цілісної дидактичної системи, яка ґрунтувалася б на основних положеннях теорії педагогічних систем. Насамперед змінюються цілі педагогічної підготовки студентів у напрямі посилення їх виховної розвивальної спрямованості. Вони поряд із засвоєнням загальнолюдських цінностей і фахових знань орієнтуються на глибоке вивчення, збереження духовної, національної скарбниці, традицій, творчих здобутків народної педагогіки, народної системи виховання. І разом із тим – на виховання гуманної особистості майбутнього вихователя ЗДО [15].

Значно оновлюється зміст навчально-виховної підготовки студентів з педагогічних дисциплін з опорою на сучасні теоретико-методологічні концепції особистісно-діяльнісного напрямку, національну і зарубіжну демократичну педагогічну спадщину, що дає можливість використати багатий і надзвичайно цінний виховний досвід. Передбачається ознайомлення студентів з альтернативними виховними системами, педагогічними інноваціями. Багаторівнева підготовка спрямовується на вдосконалення та переробку нормативних курсів з педагогіки, історії педагогіки, основ педагогічної майстерності, а також елективних курсів, які вводяться у закладі вищої освіти для задоволення освітніх, виховних і кваліфікаційних потреб особи та суспільства, ефективного використання набутого навчального досвіду, традицій, регіональних потреб.

Відбуваються зміни й у засобах педагогічної комунікації, формах і методах педагогічної взаємодії. Головним чинником виховання виступає сама вчительська професія, яка реалізує основну потребу вихователя – можливість спрямовувати свою діяльність на пізнавальний розвиток дітей. Нова позиція передбачає зміну статусу студента, який перетворюється в суб'єкт пізнавальної діяльності за умови створення стимулюючого середовища для розвитку його здібностей, інтересів, нахилів, потреб. В освітньому процесі закладу вищої освіти відбувається перехід від масово-репродуктивного до індивідуально-творчого підходу. У новій дидактичній системі в центр уваги ставиться самостійна робота студента, індивідуальна робота викладача зі студентом. Відповідно змінюється професійна позиція викладача закладу вищої освіти, зростає рівень його професійної компетентності, усе більше уваги приділяється самоосвітній роботі. У нових умовах особистість студента формується під провідним впливом особистості і діяльності викладача, який через свою особу транслює соціальний освітній досвід. Викладач педагогічних дисциплін має захопити студентів актуальними питаннями виховання та освіти молоді, зацікавити проблемами, які він досліджує, включити в науково-дослідницьку роботу, стимулюючи тим самим їх пошукову активність.

Професійно-педагогічна підготовка у словникових джерелах визначається як система організаційних і педагогічних заходів, що забезпечує формування в особистості професійної спрямованості, знань, умінь, навичок і професійної готовності. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «підготовка» розглядається як дія за значенням підготувати; запас знань, навичок, досвід тощо, набутий у процесі навчання, практичної діяльності. У Педагогічному словнику термін «професійна підготовка» тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної праці за обраною професією [18].

За визначенням О.Абдуліної, професійна підготовка майбутнього педагога (вихователя) – це процес формування та збагачення настанов, знань і вмінь, що необхідні майбутньому фахівцю для адекватного виконання специфічних завдань навчально-виховного процесу. Сьогодні підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти розглядається науковцями як багатофакторна структура, головне завдання якої полягає у набутті кожним студентом особистісного смислу діяльності, формуванні фахової майстерності, постійно зростаючому інтересі до роботи з дітьми та їхніми батьками, а також у розвитку успішності в діяльності. Щодо підготовки студентів до роботи в закладі дошкільної освіти (на матеріалі народної математики) Л.Плетеницька зазначає, що якість професійної підготовки майбутніх вихователів значно підвищується за умови системності навчально-виховних впливів у процесі поетапного навчання: упровадження в навчальний процес.

Слід зазначити, що невід’ємною складовою професійної підготовки майбутніх вихователів є формування професійних якостей. Останні виступають одним із найважливіших чинників професійної придатності; вони не тільки побіжно характеризують певні здібності, але й органічно входять до їх структури, розвиваючись у процесі навчання й практичної діяльності. А. Маркова вважає, що професійні якості, з одного боку, є передумовою професійної діяльності, а з іншого – вони самі вдосконалюються, шліфуються в ході діяльності, будучи її новоутворенням. В.Бодров трактує поняття «професійно важливі якості» наступним чином: «Уся сукупність психологічних якостей особистості, а також цілий ряд фізичних, антропометричних, фізіологічних характеристик людини, які визначають успішність навчання і реальної діяльності, отримали назву «професійно важливі якості» суб’єкта діяльності. Конкретний перелік цих якостей для кожної діяльності специфічний (за їх складом, за необхідним ступенем вираженості, за характером взаємозв’язку між ними) і визначається за результатами

психологічного аналізу діяльності та складання її професіограми і психограми». На думку вченого, професійно важливі якості виявляються в ролі тих внутрішніх психологічних характеристик суб'єкта, у яких відображаються зовнішні специфічні впливи факторів конкретного трудового процесу, що виступають у формі професійних вимог до особистості. Значення професійно важливих якостей в успішності освоєння та реалізації фахової діяльності визначається тим, що в них проявляються всі основні характеристики структури особистості, що визначають психологічні особливості системи діяльності: мотиваційно-потребувальні, когнітивні, психомоторні, емоційно-вольові тощо. Професійно важливі якості є соціально зумовленими, формуються поступово, розвиваються на основі здібностей і забезпечують результативність та ефективність діяльності. Оскільки в якості суб'єкта діяльності можуть об'єднуватися різні здібності, то цілком доречним буде вживання цих понять у контексті професійно важливих якостей. Ми поділяємо таку позицію і вважаємо, що професійні якості та їх системи необхідно визначити як внутрішні умови, які опосередковують зовнішні впливи і вимоги діяльності [8].

Здібності складають основу професійних якостей, оскільки вони забезпечують оволодіння способом та операціями діяльності за наявності необхідних і достатніх умов. Сформованість професійно важливих якостей дає змогу суб'єкту діяльності швидко та ефективно розгортати спосіб діяльності. Процеси реформування та модернізації, які зараз відбуваються в системі вищої педагогічної освіти, об'єктивно спрямовані на її подальший прогресивний розвиток, забезпечення потреб суспільств та держави у кваліфікованих фахівцях, що передбачає відповідні зміни у професійно-педагогічній підготовці вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку. Система фахової підготовки майбутніх вихователів становить цілісний комплекс структурних елементів, що перебувають між

собою у певних зв'язках і стосунках, взаємодіють один з одним і утворюють цілісну єдність.

Отже, особливість професійного становлення майбутнього вихователя в процесі його підготовки в сучасній вищій школі передбачає не тільки оволодіння певною сукупністю знань, умінь, навичок, але і його особистісне самовдосконалення, активізацію професійної позиції, виховання таких якостей, як толерантність, комунікативність, тактовність, критичність тощо. Зазначимо, що фактором успішності професійної діяльності виявляється сформованість, цілісність його особистості. Рівень підготовки майбутнього вихователя до роботи в різновіковій групі визначається сформованістю необхідних знань, умінь і навичок.

1.2. Специфіка естетичного розвитку дошкільників

Питанням естетичного виховання в педагогіці завжди приділялося досить багато уваги. Філософсько-естетичні аспекти розглядаються в наукових працях Ю.Афанасьєва, М.Кагана, М.Киященка. Психологічні основи естетичного виховання висвітлюються у дослідженнях Л.Божович, Л. Виготського, І.Кона, Б.Теплова. Теорія естетичного виховання дошкільників сформована на основі наукових висновків Є.Фльоріної, Н. Сакуліної, Н.Ветлугіної, Т.Комарової, В.Котляра, В.Ждан, Г. Підкурғанної. Внесок видатних вітчизняних освітян у вирішення окремих проблем естетичного виховання підростаючого покоління розкрито в роботах Н.Дем'янка, О.Джус, Л.Іванової, С.Морозової, С.Процика, О.Пшеврацької, Ш.Рзаєва, Н.Роман, В.Сергеєвої, А.Соколової, Є.Федотова, І.Фрайта тощо. Питання естетичного виховання дітей і молоді у теорії та практиці зарубіжної педагогіки розглянуто в дослідженнях П.Брайловської, О.Іонової, М.Лещенко, І.Сташевської, О.Тимошенко тощо. Різним аспектам проблеми естетичного виховання дітей присвячено історико-педагогічні праці З. Борисової, В.Ворожбит, Т.Грищенко, Л.Жербіної, І.Зарудної, А. Калениченко, О.Котикової, Є.Марченка, О.Овчарук, А.Омельченко, Т.Тюльпи, О.Федорової тощо.

На початку 90-х років теорія естетичного виховання дошкільників значною мірою збагачується результатами наукових досліджень, здійснених В.Котляром, В.Ждан, Н.Кириченко, Г.Підкурғанною, С.Науменко, Л. Шульгою, В.Захаровою, Л.Макаренко, О.Трусовою, О.Дроновою, В.Пабат тощо. Помітною в цей час стає тенденція до оновлення змісту естетичного виховання в дитячому садку. Аналіз та інтерпретація практичних проблем, пов'язаних з естетичним вихованням дітей, вивчення деяких тенденцій взаємодії естетичного виховання з іншими сторонами життя виявляють суперечності:

- між об'єктивною необхідністю розвитку естетичної культури людей і суб'єктивною недооцінкою її ролі як в житті окремої людини, так і всього суспільства в цілому;

- між можливістю формування естетичної культури дошкільника і недостатньо розробленою педагогічною технологією реалізації цього процесу;

- між цілеспрямованими зусиллями освітньої установи в розвитку естетичної культури дітей і слабкою взаємодією з сім'єю у вирішенні даної проблеми [13].

В естетичному вихованні дітей дошкільного віку використовують різні джерела: а) твори образотворчого мистецтва. Під час розглядання картини або скульптури, яка відображає життя людей, тварин чи природні явища, у дитини розвивається не лише сприйняття, але й фантазія. Вона мислить, фантазує, уявляє, бачить за картиною образи, долі, характери. б) музику, яка, відображаючи дійсність за допомогою мелодій, інтонацій, тембру, впливає на емоційно-почуттєву сферу дитини, на її поведінку. в) художню літературу. Головним виразником естетики в літературі є слово. На думку К. Ушинського, слово як засіб вираження в літературному творі набуває подвійної художньої сили. Словесний образ має ще й понятійну основу і сприймається насамперед розумом. Тому література – це важливий засіб розвитку інтелекту дітей. г) театр, кіно, телебачення, естрада, цирк. Цінність їх у тому, що крім змістовної частини, вони об'єднують у собі елементи багатьох видів мистецтв (літератури, музики, образотворчого мистецтва, танцю тощо). г) поведінку і діяльність дітей. Гідні вчинки дітей, успіхи в різних видах діяльності повинні стати предметом обговорення з естетичних позицій. д) природу: її красу в розмаїтті та гармонії барв, звуків, форм, закономірній зміні явищ, які мають місце в живій і неживій природі. е) факти і події суспільного життя. Героїчні вчинки людей, краса їх взаємин, духовне багатство, моральна чистота духовна досконалість повинні бути предметом обговорення з

дошкільниками в ході бесід та розмов. є) оформлення побуту (залучення дітей до посильної допомоги у створенні естетичної обстановки у груповій кімнаті, дошкільному закладі, вдома).

Узагальнено естетичний розвиток дітей дошкільного віку подається у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Естетичний розвиток дітей дошкільного віку

1.	Естетичне виховання є масштабною, складною справою, яка передбачає залучення дитини в контекст прекрасного як універсуму, в систему загально-цивілізаційних естетичних художніх цінностей, оскільки прекрасне є цілісним, єдиним у своїй всезагальності, втілює в собі естетичний, художній геній, який є однаково цінним для кожного народу. Маючи загальнолюдську цінність, прекрасне втілює в собі особливості бачення його представниками конкретного етносу і народу. Спрямування дитини на пізнання та усвідомлення цих особливостей є надзвичайно важливим завданням естетичного виховання. Саме у складному вимірі цілісності, єдності прекрасного, у багатоманітності його національних вимірів особистість знаходить місце для реалізації свого художнього потенціалу. І до цього теж необхідно поступово готувати дітей, починаючи з дошкільної пори.
2.	Естетичне виховання в сучасних дошкільних навчальних закладах України спирається на систему дидактичних принципів педагогіки, що забезпечує цілеспрямованість і систематичність його впливу на особистість. Як доцільно організований процес естетичне виховання забезпечує естетичний розвиток, формування творчої активності кожного вихованця, здатності не лише сприймати, але й оцінювати красу в природному й соціальному довкіллі, примножувати її результатами власної естетично значущої діяльності.
3.	Естетичне виховання – це розвиток здатності сприймати, відчувати, розуміти прекрасне в житті і в мистецтві, це виховання прагнення

	<p>самому брати участь в перетворенні оточуючого світу за законами краси, це залучення до художньої діяльності і розвиток творчих здібностей. Дитина прилучається до прекрасного з першим своїм поглядом на світ, що постає у враженнях від предметів, які вона відкриває для себе, у колисковій пісні, кожному відблиску материнських очей. З часом вона починає виокремлювати серед них ті, що їй найбільше подобаються і що не подобаються зовсім, а невдовзі починає усвідомлювати, що є предмети, явища красиві, які ваблять до себе дивною енергією, і такі, що не хвилюють її. Усе це відбувається у дошкільному віці і є свідченням того, що психіка, розум дитини з ранньої пори можуть сприймати педагогічні впливи щодо виховання здатності відрізнити прекрасне від потворного і відповідно ставитися до них. Тому одним із головних завдань дошкільної педагогіки є стимулювання, спрямування, коригування естетичного розвитку дитини, пробудження у неї прагнення до прекрасного, до його творення.</p>
4.	<p>Практична діяльність дитини в умовах навчання має особливе значення для її естетичного розвитку. В дошкільному віці він відбувається у своєрідних формах, оскільки передбачає обов'язковість урахування індивідуальних особливостей кожної дитини. Без урахування цього неможливо забезпечити вдосконалення рівня науковості дітей з естетично доцільної діяльності. Як засвідчують дослідження О.Ветлугіної, Т.Комарової, Т.Казакової та ін. фахівців, естетичне виховання найефективніше реалізується в художній діяльності. Вони запропонували умовну трикомпонентну організаційно-педагогічну модель навчання дошкільників з метою забезпечення їх художнього розвитку.</p>

Виняткову роль в естетичному вихованні дошкільників відіграють заняття естетичного спрямування: малювання, ліплення, аплікація,

конструювання, музичні заняття. На таких заняттях діти не тільки здобувають теоретичні знання з конкретних видів мистецтва, а й набувають конкретних практичних умінь та навичок, розвивають свої мистецькі здібності. Вагомим доповненням до цього циклу є заняття з розвитку мовлення, ознайомлення з навколишнім та навчання грамоти та художньої літератури. В ході цих занять діти засвоюють багатство і красу рідної мови, знайомляться з шедеврами рідної та світової літератури, доступними для їхнього розуміння (казками та оповіданнями). На заняттях з ознайомлення з природою дітям відкриваються великі можливості використання краси природи, формування дбайливого ставлення до неї. Певне виховне значення має як естетика праці дітей і продуктів праці, так і вміння та навички, набуті в процесі праці, що дають можливість особистості творчо виявляти себе в майбутньому. На заняттях з фізичного виховання діти знайомляться з красою рухів, естетикою правильного виконання вправ тощо. На розв'язання завдань естетичного виховання спрямована також і вся та робота, яка проводиться з дітьми в повсякденному житті. Часто в закладах дошкільної освіти створюються гуртки вишивання, живопису, орігамі, хореографії, м'якої іграшки тощо. Вся їх робота також спрямована на закріплення навичок, отриманих в ході спеціальних занять та формування основ естетичного смаку.

Окрему увагу звернемо на зміст естетичного виховання дітей дошкільного віку. Естетичне виховання передбачає формування знань, умінь, навичок, почуттів, інтересів, потреб, оцінок і смаків, які реалізуються в естетичній діяльності дошкільника. Попри певні особливості, зумовлені специфікою дошкільних закладів, належністю дітей до певної вікової групи, його зміст вибудовується за такими напрямками:

1. Формування знань про прекрасне в житті, природі, чинках людей. У процесі естетичного виховання у дітей формуються загальні уявлення про прекрасне у повсякденному житті, природі та мистецтві, його антагонізм із потворним, аморальним, антигуманним. Вони отримують

найпростіші уявлення про види мистецтва: графіку, скульптуру, живопис, декоративно-прикладне мистецтво, літературу, музику та їх жанри, засвоюють основні естетичні поняття, загальні категорії, наприклад «прекрасне», «потворне». Зміст категорій, понять естетики стає для них зрозумілим, якщо дорослі розкриватимуть багатоманітність краси як феномену через предмети побуту, іграшки, явища природи, поведінку людини, твори мистецтва, знайомлячи пізніше їх з різними видами мистецтва – звертатимуть увагу на те, що всі вони мають специфічні, властиві тільки їм виражальні засоби, а в кожного митця є своя творча лабораторія.

У старшому дошкільному віці педагог підводить дитину до розуміння важливості морального чинника в мистецтві, який унеможливорює використання таланту в антигуманних помислах, наслідком чого є расова, релігійна ворожнеча, жорстокість, агресивність, використання сили, нерідко – збройної, у вирішенні складних проблем взаємодії народів, людей. Отже, до змісту естетичного виховання входять різноманітні знання про прекрасне в житті, природі, вчинках людей.

2. Розвиток естетичних умінь і навичок. З ранньої дошкільної пори дітей привчають спостерігати за явищами і предметами навколишнього світу, бачити їх загальні та специфічні властивості, з використанням різних матеріалів створювати прості предмети, сюжети, композиції, слухати музику – опановувати навички співу, гри на музичних інструментах, ритмічних рухів.

3. Формування естетичного ставлення. Різноманітні предмети і явища навколишньої дійсності збуджують у душі дитини емоційний відгук на прекрасне, добрі почуття, прагнення до творчої діяльності. Компонентами естетичного ставлення є здатність до емоційного переживання, активного засвоєння художнього досвіду, самостійних пошукових дій, художні та творчі здібності.

4. Розвиток творчої діяльності. Важливою складовою естетичного виховання дітей дошкільного віку є формування у них самостійних творчих дій. Прагнення до творчості вони виявляють передусім у провідній своїй діяльності – у грі. Всі близькі до гри види творчості зумовлені потребою дітей у діяльному, образному освоєнні вражень. Поява самостійної художньої діяльності є ознакою поступального розвитку дитини.

Елементи творчості спостерігаються вже тоді, коли діти обирають тему зображення і знаходять способи здійснення задуманого. Поступово вони вчаться комбінувати їх у відображенні дійсності. На цьому шляху дошкільнят весь час переслідуватиме проблема відсутності знань, нерозвиненості навичок. Тому обов'язково поруч з ними має бути обізнаний, дбайливий педагог, здатний своєчасно підказати і показати дітям способи подолання труднощів. Велике значення має створення можливостей для прилучення дітей до різноманітних видів художньої діяльності, що дасть їм змогу розширити діапазон естетичного пізнання світу, спробувати свої сили у різних сферах, зосередитися на найпривабливішій і найперспективнішій для себе. Найчастіше у закладах дошкільного виховання дітей прилучають до таких видів художньої діяльності:

- зображувальна діяльність (сприймання творів образотворчого мистецтва, малювання, ліплення, виготовлення аплікацій);
- музична діяльність (сприйняття музики, співи, ігри, танці, хороводи, гра на музичних інструментах);
- художньо-мовленнєва діяльність (слухання казок, розповідей, читання віршів, творчі розповіді тощо);
- театралізована діяльність.

Непідробний інтерес до такої діяльності, наполегливе, терпляче намагання пізнати й опанувати її таємниці є першими сигналами

творчого начала особистості, наявність якого діагностують за такими критеріями:

- ставлення, інтереси, здібності, які знаходять втілення у художній творчості;
- способи творчих дій;
- якість продуктів дитячої художньої діяльності [23].

Творчі здібності дітей у художній діяльності формуються на тлі загального розвитку і завдяки спеціальному навчанню. При цьому важливо пам'ятати, що художні можливості дітей диференційовані, а про результати їхнього навчання свідчить не лише те, наскільки вміло вони малюють, співають, читають вірші, але й глибина і сила інтересу, ставлення до якості виконання завдання, прагнення і намагання вдосконалювати навички художньої діяльності. Поліпшенню змісту естетичного виховання сприяють створення у дошкільних закладах розвивального виховного середовища, модернізація засобів і методів роботи з дітьми, спрямованої на розвиток їхнього творчого ставлення до естетичного освоєння дійсності, відображення його у власній творчій діяльності.

1.3. Музейна педагогіка як науково-педагогічна проблема

Вивчення наукових праць та досвіду музеєзнавців і педагогів різних напрямків дозволило з'ясувати актуальність ідей музейної педагогіки в європейському і вітчизняному освітньому просторі, що дедалі більше привертають увагу освітян, науковців, працівників культури, громадськості, але наукові дослідження у вказаній галузі є фрагментарними. Хоча проблеми музеєзнавчої, історико-красознавчої, літературно-красознавчої, пам'ятко-охоронної діяльності (Н.Ганнусенко, О.Кушпетюк, О.Січкарук, М.Степаненко, В.Шевченко, М.Юхневич);

реалізації виховного потенціалу музеїв (Ю.Ключко, М.Нагорський, І.Пантелійчук та ін.); функціонування музеїв у загальноосвітній і вищій школі (Л.Гайда, І.Лаксій, Ю.Омельченко, Н.Макарова) і науково обґрунтовувалися, проте музейна педагогіка потребує осмислення щодо збереження культуровідповідності національної освіти.

Музей в сучасному світі є не лише місцем збереження, обліку та вивчення пам'яток культури. Сьогодні музей – це науково-просвітницький, освітній заклад, який ставить перед собою, окрім специфічних професійних завдань, також широкі науковоосвітні, естетичні та виховні завдання. Можна стверджувати, що сучасний музей – це своєрідний центр духовної культури майбутнього. Таке розуміння ролі і місця музею в останні десятиліття зробило актуальним сприйняття музею, як цілого соціального інституту з його багаточисленними функціями, напрямками, формами в їх органічній взаємодії. З основних напрямків музейної діяльності особливо визначається його наукова, експозиційна та освітньо-виховна діяльність. Але сучасний музей чітко реагує на всі соціальні та економічні зміни, які відбуваються в суспільстві. Зміна економічних умов та життєвих орієнтирів змінила самі основи музейної діяльності. Музеї вже не обмежуються лише науковими чи освітньо-виховними завданнями. Вони стають одними з головних чинників світової економічної стратегії в туристичній галузі, що примушує їх постійно розвивати систему створення нових програм і форм музейної діяльності, однією з яких є музейна педагогіка [10].

Поняття музейної педагогіки було сформоване та введене в науковий обіг на п. ХХ ст. в Німеччині і пов'язане з іменами А.Лихварка, А.Рейхвена, Г.Фройденталя. Спочатку його трактували як напрямок музейної діяльності, зорієнтований на роботу з учнями. У 1913 р. на конференції «Музей як освітній та виховний заклад» (М.Мангейм) А.Лихтварк першим сформулював ідеї про освітнє значення музеїв і запропонував новий підхід до відвідувача як до учасника діалогу.

Впровадивши в практику метод «музейних діалогів», він вперше показав роль екскурсовода або музейного працівника, як посередника, який допомагає відвідувачам у спілкуванні з мистецтвом, розвивати здатність бачити та насолоджуватись мистецтвом [7]. Говорячи про історію розвитку музейної педагогіки, не можна оминати історію створення Дитячих Музеїв. Своїм корінням історія створення вітчизняних дитячих музеїв уходить в пост жовтневий період, а саме, в 20-30-ті роки ХХ ст. і пов'язана з так званими «авторськими» музеями. Пояснюється це тим, що в їх створенні і реалізації стояли талановиті і неординарні люди. Але в силу їхньої неординарності, з одного боку, і передчасності, з іншого, доля дитячих музеїв драматична – їх зміст і форма, в ті часи, здавались надто сміливими.

Метою музейної педагогіки є сприяння розвитку творчих здібностей дітей, саме тому музейна педагогічна система передбачає таку організацію навчально-виховного процесу, за якої дитина – один із головних суб'єктів творчої діяльності. На сьогоднішній день українське суспільство потребує єдиної ідеологічної концепції, що спирається на ідею збереження історії. І найважливішим в цьому напрямку є залучення підростаючого покоління до діалогу зі старшими поколіннями: батьками, бабусями, дідусями, відомими земляками (вченими, військовими, діячами культури та мистецтва), які залишили свій слід в історії України.

Особлива роль в організації цього спілкування належить музеям при навчальних закладах. Музейна діяльність учнівської молоді посідає особливе місце серед інших форм виховної роботи. В процесі пошукової роботи учні, з одного боку, пізнають історію рідного краю, традиції населення, з іншого – беруть безпосередню участь у державній справі охорони пам'яток історії та культури свого народу, відродженні національної та духовної спадщини. Музей при навчальних закладах покликаний сприяти формуванню патріотизму в учнів, розширенню світогляду й вихованню пізнавальних інтересів і здібностей у пошуковій,

дослідницькій та практичній діяльності. У пришкольному музеї все призначено для учнів, переважно створене їх руками під керівництвом учителя. Музейні експонати є наочними посібниками для уроків. Сама організація музею є однією з форм прояву творчої активності та ініціативи учнів і це не тільки скарбниця цінних документальних матеріалів і пам'яток історії, реліквій минулого і цінностей нашого часу, але і місце науково-педагогічної обробки зібраного матеріалу. Музей навчального закладу не відрізняється від державного музею, окрім наукової цінності колекцій та глибини наукової розробки питань [8].

Останнім часом до наукового обігу введено термін «музейна педагогіка», що відображає новий етап у реалізації освітньо - виховного потенціалу музею та розглядається вітчизняними вченими як нова галузь педагогічної науки, яка має міждисциплінарний характер, перебуваючи «на перехресті» музеєзнавства, соціальної педагогіки та педагогіки дозвілля. Музейна педагогіка – це галузь педагогічної науки, яка побудована на основі науково-практичної діяльності й орієнтована на передачу культурно-освітнього досвіду в умовах музейного середовища. Як відомо, у діяльності будь-якого сучасного музею наявні й педагогічні аспекти, що спричинило виникнення спеціальної наукової галузі музейної педагогіки. За результатами узагальнення поглядів сучасних науковців Т.Белофастова, М.Гнедовський, А.Закс, Ю.Омельченко, М.Юхневич та ін.) можна зробити висновок, що предметом музейної педагогіки є зміст, методи, форми й особливості педагогічного впливу музею на різні категорії населення [1; 6; 12]. На думку Т.Белофастової, до проблем музейної педагогіки належать такі:

- особливості здійснення освітньо-виховного процесу в музеї (принципи і закономірності);
- музейно-педагогічні форми і методи;
- специфіка видів діяльності відвідувачів у музеї, керування нею (специфіка педагогічного впливу музейної інформації на різні

соціальні й демографічні групи аудиторії, що потребує диференційованого підходу до визначення мети, завдань і змісту впливу на кожну з них);

- експозиційна діяльність (урахування педагогічних аспектів у процесі розроблення експозиційного сценарію);

- прогнозування розвитку музеїв у процесі реалізації ними своїх педагогічних можливостей;

- моделювання нових напрямів і способів залучення особистості до історико-культурної спадщини.

Водночас для дослідників 80-90-х років минулого століття характерні намагання пов'язати проблеми музейної педагогіки з тими глобальними змінами, які відбувалися у світовій культурі. Це, по-перше, загальний процес візуалізації культури, що знайшов прояв у значному збільшенні обсягу зорової інформації і вплинув на сприйняття людини, яка перестала помічати те, що справляло враження на його батьків. Музейна педагогіка намагалася знайти відповідь на питання, як саме повинен змінитися характер музейної комунікації, візуальний у своїй основі, у зв'язку з цими змінами. Тому головним для музейної педагогіки цього періоду стає поняття «музейна культура відвідувача», яке розглядається як ступінь його підготовленості до сприйняття предметної інформації музею (усвідомлення цінності оригіналу і специфічності музейної мови, вміння орієнтуватися в музейному середовищі). У широкому сенсі музейна культура – це наявність у людини музейного ставлення до дійсності, що знаходить прояв у повазі до історії та в умінні давати оцінку предметам музейного значення в реальному житті. По-друге, на розвиток музейної педагогіки вплинула теорія діалогізму М.Бахтіна, відповідно до якої на зміну старому типу монологічної культури йде новий, діалогічний. У цій соціокультурній ситуації музей покликаний бути місцем культурно-історичного діалогу та повинен знайти нові форми спілкування відвідувача з культурними цінностями.

Поняття «музейна педагогіка» з'явилося на початку 80-х рр. і було запозичене з німецької термінології. За цей короткий час сам термін і позначувана ним діяльність міцно увійшли в педагогічну практику, про це свідчать музейно-освітні програми для вихованців освітніх установ. Музеї розглядають як соціально-естетичний феномен культури (Н. Макарова, 1987, Т.Альошина, 1999); соціокультурний простір російської провінції (А. Філатова, 2000); оцінюють як інформаційно-комунікативної системи (С. Пшенична, 2000).

Музейна педагогіка – це порівняно молода галузь педагогічної науки, предметом дослідження якої є культурно-освітня діяльність в умовах музею. Вона вивчає музейну аудиторію, створює та апробує нові методики і програми з різними категоріями відвідувачів. Як і будь-яка інтегративна галузь, музейна педагогіка – це не просто сума складників, а цілком особливе, своєрідне явище. Об'єктивна наявність педагогічного потенціалу в музейному просторі свідчить про можливість та необхідність використання музею з освітньою метою. У терміні «музейна педагогіка» закладено розуміння того, що музей здатний у числі інших сучасних чинників цілеспрямовано забезпечувати процеси виховання і навчання [7].

Освітня роль музейної педагогіки не обмежується лише переказом готових знань та доступом до експонатів з різних галузей науки, мистецтва або техніки. Її ідеї реалізують гуманістичну модель навчання, коли значну увагу приділяють розвитку уяви, інтелекту, зацікавлень та навичок спілкування. Це підвищує ефективність розвитку і навчання, дає змогу налагоджувати взаємодію педагога з дітьми у музейному середовищі. Музейна педагогіка – це галузь діяльності, яка забезпечує передавання культурного досвіду на основі міждисциплінарного й поліхудожнього підходу через педагогічний процес в умовах музейного середовища. Музейна педагогіка розглядає музей, як місце, де виховуються почуття. Музей не «ілюструє» історію, не навчає історії. Він формує в людини

особистісне емоційне ставлення до тих чи інших історичних фактів. Основний сенс існування музею – служіння людям, він надає відвідувачам можливість символічного доступу в простір культури [18].

В результаті розвитку музейної педагогіки визначилась потреба в появі особливого типу музейного спеціаліста, спроможного, як підкреслює З. Странський, засвоїти музейну реальність в її педагогічному аспекті. Виступаючи в якості своєрідного експерта щодо відвідувачів, музейний педагог підключається до створення експозицій, розробляє та проводить у життя програми з відвідувачами, шукає нові форми і методи роботи з дітьми, здійснює соціально-психологічні дослідження музейної аудиторії. Таким чином, основними напрямками діяльності музейних педагогів на сучасному етапі розвитку музейної справи є такі:

1. Робота з музейною аудиторією, спрямована на формування ціннісного ставлення до культурної спадщини та прищеплення смаку до спілкування з музейними цінностями.

2. Розвиток здібності сприймати музейну інформацію, розуміти мову музейної експозиції.

3. Виховання емоцій, розвиток уяви і фантазії, творчої активності.

4. Створення в музеї умов, за яких робота з аудиторією відбувалась би найбільш ефективно.

5. Використання і популяризація новітніх технологій музейної освіти у формі окремих проектів, на різних майданчиках, із залученням різноманітних партнерів.

Дослідник у галузі музейної педагогіки М.Юхневич до числа базових форм культурно-освітньої діяльності музею відносить: екскурсії, лекції, консультації, наукові читання (конференції, сесії, засідання); клуб (гуртки, студії); конкурси (олімпіада, вікторини); зустрічі з цікавими людьми, концерти (літературні вечори, театральні вистави, кіносеанси); свята, історичні ігри тощо. Одним із провідних дослідників музейної педагогіки

Б. Столяровим було розроблено модель музейно-педагогічного процесу. Ним було виділено:

- складові музейно-педагогічного процесу (музейне середовище: білямузейний простір, музейне приміщення, експозиція, експонат, глядач, музейний педагог);
- форми музейно-педагогічного процесу (екскурсія; заняття в музейній аудиторії, лекція);
- методологічна основа музейно-педагогічного процесу (діалог з пам'яткою, з музейним педагогом, міжособистісний діалог учасників педагогічного процесу);
- принципи спілкування (русоїстський: партнерські відносини вчителя й учня з опорою на їх життєвий досвід; інтерактивний: людина запам'ятовує лише те, що робить; комплексний: задіяні логіко-аналітичний, чуттєвий, психомоторний канали сприйняття; вільний вибір змісту та форм засвоєння та залучення) [13].

1.4. Основні засади створення міні-музеїв в закладі дошкільної освіти

У сучасному освітньому просторі України значна увага приділена новим формам та методам організації навчальних занять з дітьми дошкільного віку. Зокрема, до проведення занять дедалі частіше залучають музеї та виставкові зали, різні культурно-історичні центри та архітектурні пам'ятки. Дуже цікаве і перспективне явище – музей у дитячому садку. Він інтегрований у навчально-виховний процес дошкільного закладу. Музей як спосіб пізнання світу містить великий потенціал для особистісного розвитку дошкільнят, він розширює «середовище існування» дитини вже з дошкільного віку, є місцем інтелектуального відпочинку. Використання засобів музейної педагогіки в дошкільному закладі дає змогу пробудити в

дітях відчуття приналежності до свого роду, до рідної землі, прагнення долучатися до культури українського народу, його історії, традицій. Ця тема надзвичайно актуальна для сьогодення, тому що без любові до Батьківщини, готовності примножувати її багатства, оберігати честь і славу, а за необхідності – віддати життя за її свободу та незалежність, людина не може бути громадянином.

Відомо, що вже у ранньому віці діти починають цікавитися предметним світом. Пізнання відбувається шляхом нагромадження чуттєвих вражень від речей, які оточують дитину. Радість пізнання та задоволення від споглядання є подібними явищами. Музей здатний збагатити дитину враженнями від нових, незнайомих предметів, які вона ніколи не бачила й не могла бачити у доступній їй дійсності. Це значною мірою розвиває світогляд та уявлення про навколишній світ. В умовах систематичної роботи і методично правильної організації педагогічного процесу не тільки можливо, але і необхідно починати навчання музейному сприйняттю з раннього віку. При цьому неocenенно велика роль міні-музею у приміщенні дитячого садка, його величезні можливості для прилучення дітей до світу музейних цінностей [11].

Музейна педагогіка є інноваційною технологією у сфері особистісного виховання дошкільників, створює умови занурення особистості дитини у спеціально організоване розвивальне предметно-просторове середовище. Музейна педагогіка розглядає музей як місце, де виховуються почуття і формується особистісне емоційне ставлення до певних історичних подій, фактів, історико-культурної спадщини, побуту, звичаїв і традицій українського народу тощо. У сучасних дошкільних навчальних закладах вже стало доброю традицією створювати музеї, музеї-кімнати, міні-музеї, керуючись при цьому Положенням «Про музей при навчальному закладі, який перебуває у сфері управління Міністерства освіти і науки України», затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України 04.09.2006 № 640, Листом МОН від 25.07.2016 № 1/9-396 «Про

організацію національно-патріотичного виховання у дошкільних навчальних закладах» та іншими нормативними документами.

Принципи створення дитячого музею сформулював ще у 20-ті роки ХХ століття А.Зеленко. Він вважав, що дитячий музей повинен «підійти до дітей», щоб вони забажали побачити, почути, спробувати, зробити власні відкриття і щось виготовити власноруч. Саме у дошкільному віці суттєвою особистістю дитячого сприймання є те, що діти краще засвоюють матеріал «на дотик». Необхідним етапом розвитку дитячого інтелекту виступає маніпулювання з предметами, дотикові відчуття доповнюють та збагачують зорову інформацію: «знати предмет – значить діяти з ним».

Основною метою музейної педагогіки є залучення до музеїв підростаючого покоління і творчий розвиток особистості. Тому на сьогоднішній день музейну педагогіку розглядають як інноваційну педагогічну технологію. Звичайно, в умовах дитячого саду неможливо створити експозиції, що відповідають вимогам музейної справи. Тому і називаються ці експозиції «міні-музеями». Частина слова «міні» відображає вік дітей, для яких вони призначені, розміри експозиції і чітко визначену тематику такого музею. Призначення міні-музеїв – залучити дітей у діяльність і спілкування, впливати на їхню емоційну сферу. Психологічні дослідження дозволили побачити, що у дітей, які займаються в музейно-освітньому просторі певним чином модифікується розумова діяльність дітей, діти більш вільно оперують образами.

Музейна педагогіка розглядає музей як місце, де виховуються почуття. Музей не «ілюструє» історію, не навчає історії. Він формує у людини особистісне емоційне ставлення до тих чи інших історичних фактів. Дитячий музей повинен «підійти до дітей», щоб вони забажали побачити, почути, спробувати, зробити власні відкриття і щось виготовити власноруч. Саме у дошкільному віці суттєвою особистістю дитячого сприймання є те, що діти краще засвоюють матеріал «на дотик» [13].

Основними завданнями музейної педагогіки є:

– формувати у дітей ціннісне ставлення до культурно-історичної спадщини;

– розвивати інтерес до експонатів музею;

– формувати образ музею як зберігача предметів культурно-історичного значення.

В опануванні музейної педагогіки можна визначити такі напрями:

1. Інформування – це перша сходинка музейної науки (початкові відомості про музей, музейні предмети, експонати надаються за допомогою традиційних форм, таких, як консультація).

2. Навчання – це якісно новий рівень, який включає в себе передачу і засвоєння набутих умінь і навичок.

3. Розвиток творчих здібностей – музей створює особливі умови для розвитку творчих здібностей.

4. Спілкування – встановлення взаємних ділових або дружніх стосунків на основі спільних інтересів, пов'язаних з тематикою музеїв.

5. Відпочинок – організація вільного часу у музейній кімнаті [4].

Створення міні-музею у закладі дошкільної освіти – це важлива складова реалізації принципів музейної педагогіки, що забезпечує умови для безпосереднього залучення їх до світу культури. Міні-музеї – це осередки, що оформлені відповідно до певної теми і можуть містити, окрім музейних експонатів дитячі роботи, створені малюками до і після відвідування класичних музеїв [2].

Важлива особливість міні-музеїв як елементів розвивального середовища – участь у їх створенні дітей і батьків. Діти дошкільного віку відчують свою причетність до міні-музею: вони беруть участь в обговоренні його тематики, приносять з дому експонати. Діти старших груп проводять екскурсії для молодших, поповнюють їх своїми малюнками, виробами. Міні-музеї можна відвідувати кожен день, самому змінювати, переставляти експонати, брати їх в руки і розглядати. У звичайному музеї дитина – лише пасивний споглядач, а тут вона співавтор,

творець експозиції. Причому не тільки вона сама, але і її тато, мама, бабуся і дідусь. Кожен міні-музей – результат спілкування, спільної роботи вихователя, дітей та їх сімей.

Саме в дошкільному віці діти отримують перші відомості про різні предмети і явища навколишнього світу, виховують повагу до свого міста, до Батьківщини, дізнаються багато нового і цікавого про їхнє минуле та сьогодення. Тому надзвичайно важливо в цей період сформуванню навколо дитини розвивальне середовище, підготувати дошкільника не стільки інформаційно, скільки емоційно до сприйняття музейних експонатів.

Відомо, що вже в ранньому віці діти починають цікавитися предметним світом. Пізнання відбувається шляхом нагромадження чуттєвих вражень від речей, котрі оточують дитину. Радість пізнання і задоволення від споглядання є подібними явищами. Музей здатний збагатити дитину враженнями від нових, незнайомих предметів, які вона ніколи не бачила й не могла бачити у доступній їй дійсності. Це розвиває світогляд та уявлення про навколишній світ. В умовах систематичної роботи і методично правильної організації педагогічного процесу не тільки можливо, але й необхідно починати навчання музейному сприйняттю з раннього віку. При цьому неоціненно велика роль міні-музею у приміщенні самої групи, його величезні можливості для прилучення до світу музейних цінностей.

Міні-музей при закладі дошкільної освіти в якості способу пізнання світу містить в собі значний потенціал для особистісного розвитку дошкільнят, тому що він розширює їх так зване «середовище існування» та є водночас місцем інтелектуального відпочинку. Науково доведено, що міні-музеї виконують функцію арт-терапії, і заняття в них допомагають дошкільнятам відновлювати позитивний психологічний стан. Психологічні дослідження довели те, що в дітей, які займаються в музейно-освітньому просторі значною мірою модифікується розумова діяльність дітей (зокрема, вони оперують образами). Дуже важливе місце в роботі міні-

музею посідають екскурсії, так звані заняття-екскурсії. І це явище є цілком закономірним, оскільки музейна експозиція та екскурсійний метод є взаємопов'язаними [9].

Основні завдання міні-музею полягають у:

- 1) збагаченні предметно-розвиваючого середовища дитсадка музейними осередками;
- 2) забезпеченні освітнього простору новими формами роботи у музейному середовищі;
- 3) формуванні у дітей уявлень про музей;
- 4) розширенні кругозору дошкільнят;
- 5) активізації пізнавальної та мовленнєвої діяльності;
- 6) удосконаленні проектно-дослідницьких умінь та навичок;
- 7) формуванні вміння самостійно аналізувати, систематизуючи отримані знання;
- 8) розвитку творчого та логічного мислення і уяви; 9) формуванні активної життєвої позиції [2, с. 8].

Відповідно, принципи створення міні-музею у дитсадку є такі: 1) принцип інтеграції (міні-музей повинен враховувати зміст освітньої програми, допомагаючи у реалізації її цілей та завдань окремих освітніх галузей); 2) принцип діяльності та інтерактивності (міні-музей повинен надавати вихованцям можливість реалізувати себе в різних видах дитячої діяльності: використовувати експонати в сюжетно-рольових іграх, створювати вироби та включати їх в загальну експозицію); 3) принцип природовідповідності (міні-музей має бути створений з урахуванням психофізіологічних особливостей дітей різного віку та передбачати умови з метою розкриття творчого потенціалу кожної окремо взятої дитини); 4) принцип науковості (представлені експонати повинні належним чином відображати тематику міні-музею, пояснювати різні процеси та явища в межах обраної теми науковою і водночас доступною для дитини мовою); 5) принцип гуманізації та партнерства (міні-музей повинен стати

передумовою для всебічного розвитку дитини, заохочення її ініціативності, творчої діяльності в рамках відносин у системі «дорослий – дитина», «дитина – дитина»; 6) принцип культуровідповідності (міні-музей повинен бути орієнтованим на залучення дітей до світової культури, загальнолюдських цінностей шляхом засвоєння цінностей і норм національної культури у процесі освітньої діяльності в музейному просторі); 7) принцип динамічності та варіативності (експозиції міні-музею повинні постійно доповнюватися і оновлюватися на основі врахування вікових особливостей дітей групи; 8) принцип різноманітності – наповнення міні-музею експонатами, різними за формою, змістом, розмірами, що відображають історичну, природну та культурну різноманітність навколишнього світу; 9) принцип регіонального компонента – міні-музей повинен передбачати організацію роботи з дітьми по ознайомленню їх з культурною спадщиною регіону, а також культурою інших народів, сприяючи розвитку толерантності і формуванню почуття патріотизму) [3, с. 47].

У цілому методичні форми екскурсійної роботи з дошкільнятами в умовах міні-музею є різноманітними: 1) проведення оглядових і тематичних екскурсій; 2) проведення пізнавальних бесід та заходів; 3) організація виставок. Зазначені методи практично реалізуються у таких формах роботи екскурсовода з дітьми, як вікторини та загадки, шаради і ребуси, дидактичні ігри, творчі завдання тощо.

Міні-музеї є осередками, які оформлені відповідно до певної теми та можуть включати крім музейних експонатів дитячі роботи, створені малюками до і після відвідування класичних музеїв. Водночас важливою особливістю міні-музеїв в якості елементів розвивального середовища є участь дітей і батьків у їх створенні. Кожен міні-музей – це результат спілкування, спільної роботи вихователя, дітей та їх сімей. Дошкільнята відчують свою власну причетність до функціонування міні-музею. Так, наприклад, вони можуть брати участь в обговоренні його тематики і

приносити з дому експонати. У звичайному музеї дитина-дошкільник є тільки пасивним споглядачем, а в міні-музеї вона – співавтор, творець експозиції та екскурсовод для інших вихованців дитсадка. Окремі теми та експонати можуть присутні в міні-музеї з певною циклічністю. Це головним чином пов'язано з особливостями виховного процесу: знайомство з окремими темами проходять у дошкільників поетапно, з додаваннями та ускладненням відповідно до віку.

Як показує досвід, найбільш оптимальним розміщення експонатів міні-музею в дитсадку є на розміщення на різних рівнях: вертикальному і горизонтальному. Вирішити це завдання допоможуть стелажі і настінні полицьки, ширми, стенди, столики різної величини, тумби тощо. У свою чергу, розташування всіх експонатів лише в горизонтальній площині (на столі) є недоцільним. В одній площині найкраще розглядати колекції (предмети одного найменування). Завданням міні-музею є демонстрація об'єкта з різних сторін, а також відображення його взаємозв'язку з іншими об'єктами. Крім того, в горизонтальній площині досить складно об'єднати експонати за темами та розділити їх візуально. Все це ускладнює завдання утримувати увагу дошкільника в межах однієї групи предметів.

Доволі зручними в міні-музеях є стенди. Їх головною перевагою є те, що вони прості у виготовленні, легкі та цілком безпечні для дітей. У свою чергу, мобільні стенди дозволяють легко та водночас швидко перебудувати композиційне рішення міні-музею. Стенди можуть мати різну форму, колір і розташування. Вказані переваги стендів дають змогу вирішувати завдання залучення та утримання уваги дітей до експонатів музею. Стенди можуть бути використовувані з метою розміщення ілюстративної інформації і схем. До них зазвичай зручно кріпити легкі об'ємні предмети.

Методисти радять для визначення змісту міні-музею в закладі наступне: 1) заздалегідь підібрати різноманітні музейні експонати та окреслити їх кількість; 2) визначаючи тематику експозицій, дотримуватися

правила так званої «поступової зміни» (щось для дітей залишається знайомим, а щось нове вноситься поетапно); 3) у випадку, якщо на початковому етапі немає різноманітності матеріалу, не варто виставляти його повністю, тому що основне завдання музею в закладі – постійно підтримувати до нього живий інтерес вихованців, уникаючи нудної одноманітності; 4) обов'язково вибудовувати перспективу роботи музею.

Принципи створення дитячого музею сформулював ще у 20-ті роки ХХ століття російський педагог А.Зеленко. Він вважав, що дитячий музей повинен «підійти до дітей», щоб вони забажали побачити, почути, спробувати, зробити власні відкриття і щось виготовити власноруч. Саме у дошкільному віці суттєвою особистістю дитячого сприймання є те, що діти краще засвоюють матеріал «на дотик». Необхідним етапом розвитку дитячого інтелекту виступає маніпулювання з предметами, дотикові відчуття доповнюють та збагачують зорову інформацію: «знати предмет – значить діяти з ним»

Створення міні-музеїв у дитсадку – важлива складова реалізації принципів музейної педагогіки, що забезпечує умови для безпосереднього залучення їх до світу культури. Міні-музеї – це осередки, що оформлені відповідно до певної теми і можуть містити, окрім «музейних експонатів», дитячі роботи, створені малюками до і після відвідування класичних музеїв.

Важлива особливість міні-музеїв, як елементів розвивального середовища – участь у їх створенні дітей і батьків. Дошкільнята відчують свою причетність до міні-музею: вони беруть участь в обговоренні його тематики, приносять з дому експонати. Діти старших груп проводять екскурсії для молодших, поповнюють їх своїми малюнками. Міні-музеї можна відвідувати кожен день, самому змінювати, переставляти експонати, брати їх в руки і розглядати. У звичайному музеї дитина – лише пасивний споглядач, а тут вона – співавтор, творець експозиції. Причому, не тільки вона сама, але і її тато, мама, бабуся і

дідусь. Кожен міні-музей – результат спілкування, спільної роботи вихователя, дітей та їх сімей.

Досвід показує, що найбільш вдалимими й цікавими для дітей є інтегровані заняття в міні-музеї, які включають у себе і розповідь педагога, і демонстрацію музейного предмета (або слайдів, репродукцій, фотографій), і використання музичного супроводу, і елементи драматизації та ігри, і продуктивні види діяльності (малювання, ліплення, аплікація), і мовленнєву творчість, і дослідницьку діяльність. Дітям дають брати і розглядати експонат, або його модель, демонструють його у дії, якщо це механізм. Ефективними формами організації роботи у міні-музеї є організація практичної роботи щодо теми експозиції. Цікавими для дітей є завдання знайти певний експонат або визначити всі елементи оздоблення на експонатах, або знайти на картині предмети, які вони перед тим бачили на експозиції. Такі завдання розвивають уважність дошкільнят, сприяють кращому запам'ятовуванню матеріалу, стимулюють мовлення. Крім того, використовуються вікторини та загадки, шаради та ребуси, дидактичні ігри, творчі завдання.

Виключно важливе місце в роботі міні-музеїв займають екскурсії і це цілком закономірно, бо музейна експозиція та екскурсійний метод взаємопов'язані. Велику увагу вихователі приділяють підготовці юних екскурсоводів зі старших дошкільних груп. Вони залучаються до проведення екскурсій по музею для батьків і дітей молодшого дошкільного віку. Екскурсійна робота з дітьми вирішує такі основні завдання:

- Виявлення творчих здібностей дітей.
- Розширення уявлень про зміст музейної культури.
- Розвиток початкових навичок сприйняття музейної мови.
- Створення умов для творчого спілкування та співпраці.

Методичні принципи екскурсійної роботи чітко визначаються такими важливими факторами, як розвивальна спрямованість навчання, психологічні особливості особистості та вікові особливості музейного

сприйняття. Методичні форми екскурсійної роботи з дітьми дошкільного віку в умовах міні-музею досить різноманітні:

- проведення оглядових і тематичних екскурсій
- проведення пізнавальних бесід та заходів,
- організація виставок.

Для покращення сприйняття матеріалів, збільшення сили їх впливу необхідне високохудожнє оформлення експозиції музею. Тут все має значення: колір стін, освітлення, форма стендів і вітрин, розміщення матеріалів, шрифти, якими зроблено підписи. Стіни кімнат, у яких буде розміщуватись експозиція, необхідно пофарбувати у спокійні, нейтральні тони. Освітлення має бути достатньо сильним, але не таким, що подразнює очі.

Музейні матеріали розміщуються таким чином, щоб відвідувачам була зрозуміла головна думка експозиції, добре прочитувалися провідні тексти. Кожній темі необхідно відвести один або декілька окремих стендів. Стенди бажано виготовити з дерев'яних плит і обтягти їх полотном, однокольоровою тканиною або обклеїти оксамитовим папером. Вони можуть бути відкритими або закритими. Деталі кріплення скла виготовляються з дюралюмінію. На стендах розміщуються ілюстративні матеріали: фотографії, невеликі репродукції, малюнки, тексти, предмети невеликих розмірів.

Великі текстові матеріали краще розміщувати окремо, у верхньому експозиційному поясі. Оформлення вирає, якщо в експозицію включити об'ємні експонати: макети, моделі, муляжі, скульптури. Все це можна зробити на уроках праці, заняттях історичних та технічних гуртків. У застаклених вітринах поміщають книги, невеликі об'ємні предмети. Тут можна експонувати написані учнями твори, вірші, що відповідають темі експозиції.

Існують певні правила розміщення експонатів у експозиційних залах. Об'ємні експонати: макети, моделі, муляжі встановлюють на підставках

висотою 0,8 – 1 м біля стіни. У великому приміщенні їх можна розмістити і по центру, але в зашкленних горизонтальних вітринах – кубах. Текстові пояснюючі матеріали мають бути приблизно на рівні очей, картини і великі репродукції займають верхній рівень над іншими матеріалами.

Всі предмети, що експонуються, повинні мати коротку анотацію (зазначається якій події присвячений експонат, коли відбулася подія, звідки експонат надійшов і хто його виготовив чи знайшов). Написи на стендах, під репродукціями картин і картинами пишуться чітким красивим шрифтом. Букви в назвах розділів найкраще зробити об'ємними (з пенопласту, оргскла, металу).

Отже, важлива особливість міні-музеїв – участь у їх створенні дітей і батьків. Дошкільнята відчувають свою причетність до міні-музею. Вони можуть: брати участь в обговоренні його тематики, приносити з дому експонати, хлопці зі старших груп проводити екскурсії для молодших, поповнювати їх своїми малюнками. Для розташування міні-музеїв можна використовувати різні частини групових кімнат, «роздягалень», спальних кімнат, стіни біля входу в групу і т. п. Вбудовування переважно видових фрагментів експозиції в інтер'єри приміщень загального призначення, аж до сходових майданчиків, сприяє відтворенню матеріальної та образної середовища, занурення в яку так важливо для дитячої психіки.

Зміст, оформлення та призначення міні-музею обов'язково повинні відображати специфіку віку дітей даної групи. Так, наприклад, музей книги може з'явитися у підготовчій групі, а для малюків створюється міні-музей іграшок-забав. Міні-музеї повинні постійно поповнюватися новими експонатами. Тут же розміщуються дитячі роботи, виконані спільно з дорослими.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕННЯ МІНІ-МУЗЕЇВ В ЗАКЛАДІ В ЯКОСТІ ЗАСОБУ ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ

2.1 Підготовка майбутніх вихователів до запровадження технології створення міні-музеїв як засобу естетичного розвитку дошкільників

Основні завдання міні-музею:

- розширення і поглиблення знань дітей про культуру, побут, ремесло українців;
- формування в дітей розуміння нерозривності зв'язку між минулим, сучасним і майбутнім;
- виховання в дітей почуття поваги до культурної спадщини свого народу;
- формування єдності пізнавального, естетичного та дієво-практичного компонентів особистості дитини;
- активізація процесу переходу від бачення краси до її активного втілення в різних формах життєдіяльності дітей.

Зміст, оформлення та призначення міні-музею відповідають віковим категоріям вихованців закладу. Експозиція розділена на осередки, кожний з яких виконує свою пізнавальну та виховну функцію. Осередок являє собою тематичну виставку предметів побуту, які можуть використовуватись в навчальному процесі:

Український віночок.

Український одяг.

Український посуд.

Український рушничок.

Українські символи.

Очевидним є те, що функціонування міні-музею дає можливість використовувати представлені в ньому матеріали в освітньому процесі. Зокрема, важко переоцінити значення екскурсій до міні-музею з метою підготовки до занять художньо-естетичного спрямування.

Міні-музеї можна відвідувати кожен день, самому змінювати, переставляти експонати, брати їх в руки і розглядати. У звичайному музеї дитина – лише пасивний споглядач, а тут вона – співавтор, творець експозиції. Причому, не тільки вона сама, але і її тато, мама, бабуся і дідусь. Кожен міні-музей – результат спілкування, спільної роботи вихователя, дітей та їх сімей.

Створення міні-музеїв у групах закладу дошкільної освіти відбувається у кілька етапів:

1. Підготовчий етап

На початку роботи визначається тема і назва міні-музею, розробляється його модель, обирається місце для розміщення.

2. Практичний етап

Створення дорослими та дітьми, відповідно до моделей, міні-музеїв у групах.

3. Етап впровадження

Урочисте відкриття музею.

Досвід показує, що найбільш вдалим й цікавим для дітей є інтегровані заняття в міні-музеї, які включають у себе і розповідь педагога, і демонстрацію музейного предмета (або слайдів, репродукцій, фотографій), і використання музичного супроводу, і елементи драматизації та ігри, і продуктивні види діяльності (малювання, ліплення, аплікація), і мовленнєву творчість, і дослідницьку діяльність. Дітям дають брати і

розглядати експонат, або його модель, демонструють його у дії, якщо це механізм. Ефективними формами організації роботи у міні-музеї є організація практичної роботи щодо теми експозиції. Цікавими для дітей є завдання знайти певний експонат або визначити всі елементи оздоблення на експонатах, або знайти на картині предмети, які вони перед тим бачили на експозиції. Такі завдання розвивають уважність дошкільнят, сприяють кращому запам'ятовуванню матеріалу, стимулюють мовлення. Крім того, використовуються вікторини та загадки, шаради та ребуси, дидактичні ігри, творчі завдання.

Виключно важливе місце в роботі міні-музеїв займають екскурсії, що цілком закономірно, бо музейна експозиція та екскурсійний метод взаємопов'язані. Велику увагу вихователі приділяють підготовці юних екскурсоводів зі старших дошкільних груп. Вони залучаються до проведення екскурсій по музею для батьків і дітей молодшого дошкільного віку. Екскурсійна робота з дітьми вирішує такі основні завдання:

- Виявлення творчих здібностей дітей.
- Розширення уявлень про зміст музейної культури.
- Розвиток початкових навичок сприйняття музейної мови.
- Створення умов для творчого спілкування та співпраці.

Методичні принципи екскурсійної роботи чітко визначаються такими важливими факторами, як розвивальна спрямованість навчання, психологічні особливості особистості й вікові особливості музейного сприйняття. Методичні форми екскурсійної роботи з дітьми дошкільного віку в умовах міні-музею досить різноманітні:

- проведення оглядових і тематичних екскурсій
- проведення пізнавальних бесід та заходів,
- організація виставок.

Відомо, що вже у ранньому віці діти починають цікавитися предметним світом. Пізнання відбувається шляхом нагромадження чуттєвих вражень від речей, котрі оточують дитину. Радість пізнання й

задоволення від споглядання є подібними явищами. Музей здатний збагатити дитину враженнями від нових, незнайомих предметів, які вона ніколи не бачила й не могла бачити у доступній їй дійсності. Це розвиває світогляд та уявлення про навколишній світ. В умовах систематичної роботи і методично правильної організації педагогічного процесу не тільки можливо, але і необхідно починати навчання музейному сприйняттю з раннього віку. При цьому неоціненно велика роль міні-музею у приміщенні групи, його величезні можливості для прилучення до світу музейних цінностей.

Саме в дошкільному віці діти отримують перші відомості про різні предмети і явища оточуючого світу, вбирають повагу до свого міста, до Батьківщини, дізнаються багато нового і цікавого про їхнє минуле та сьогодення. Тому надзвичайно важливо в цей період сформувати навколо дитини розвивальне середовище, розвинути до неї естетичне ставлення; підготувати дошкільника не стільки інформаційно, скільки емоційно до сприйняття музейних експонатів.

Музей (з грец. – місце, присвячене музам, храм муз) – культурно-освітній та науково-дослідний заклад, який проводить колекціонування, вивчення, збереження та експонування пам'яток матеріальної та духовної культури, природничо-наукових колекцій тощо. Музей задовольняє пізнавальні та освітні потреби особистості.

Експонат – це предмет, який виставляється для огляду в музеї або на виставці.

Експозиція – це виставка експонатів, підібраних за певною темою та виставлених у відповідній системі.

Музейна педагогіка – область науки, яка вивчає історію, особливості культурної освітньої діяльності музеїв, методи впливу музеїв на різні категорії відвідувачів, взаємодію музеїв з освітніми закладами.

Роль музейної педагогіки у вихованні дошкільнят.

➤ Успіхи виховної діяльності пов'язані, насамперед, з тим, наскільки володіє педагог уміннями розвивати та підтримувати пізнавальні інтереси дітей, створювати атмосферу творчості, групової відповідальності.

➤ Характер педагогічної діяльності постійно ставить педагога в комунікативні ситуації, вимагаючи прояву якостей, що сприяють ефективній міжособистісній взаємодії. До таких якостей можна віднести емпатію, рефлексію, гнучкість, товариськість, здатність до співробітництва.

➤ Саме ці якості стимулюють стан емоційного комфорту, інтелектуальної активності, творчого пошуку. У той же час ці якості становлять гуманістичний потенціал педагога й сприяють всебічному гармонійному розвитку особистості кожної дитини забезпечуючи доцільність і ефективність педагогічної взаємодії, підвищення якості освітнього процесу, формування громадянськості й патріотизму в підростаючого покоління – головної мети сучасного дошкільного закладу, який виконує соціальне замовлення суспільства.

Основною метою музейної педагогіки є прилучення до музеїв підростаючого покоління, творчий розвиток особистості.

- У дитини з'являється шанс стати інтелігентною людиною, з дитинства залученою до культури й до одного з її чудових проявів – музею.

- Діти, які полюблять та опанують музейний простір, стануть у старшому віці найбільш вдячними й сприйнятливими відвідувачами музейних виставок і культурних подій, придбають пізнавальний інтерес до «сьогодення» музею.

- У дітей формується ціннісне відношення до історії, з'являється інтерес до музеїв і виставок, розвивається емоційний відгук.

2.2. Цілі, завдання, напрями роботи за технологією музейної педагогіки

Заняття з дітьми в музеї вирішують наступні завдання:

1. Навчити дитину бачити історико-культурний контекст оточуючих її речей, тобто оцінювати з погляду розвитку історії й культури.

2. Формувати розуміння взаємозв'язку історичних епох і своєї причетності до іншого часу, іншої культури за допомогою спілкування з експонатами музею.

3. Формувати здатність до відтворення образу відповідної епохи на основі діалогу з культурною спадщиною, художнього сприйняття дійсності.

4. Розвивати здібності до естетичного споглядання й співпереживання.

5. Формувати толерантне відношення до інших культур, готовність розуміти й поважати систему інших цінностей.

Музей у закладі дошкільної базується на наступних основних принципах:

- служить своїм творцям: ті, хто створюють цей музей (педагоги, батьки, діти), є і його основними «споживачами» або «користувачами». Це відрізняє його від багатьох інших музеїв, які створюються однією групою осіб (фахівці-музеєологи) для іншої (аудиторія);

- інтегрований в освітній процес: через різні форми діяльності він пов'язаний з пізнанням дитиною різних сфер світу: Природи, Культури, Предметів.

При використанні музейної педагогіки як інноваційної технології в системі формування культури дошкільників необхідно враховувати наступні принципи:

- Наочність. Доступність. Динамічність.

- Змістовність (матеріал повинен мати освітньо-виховне значення для дітей, викликати в дітях допитливість).
- Обов'язкова комбінація предметного світу музею з програмою, яка орієнтована на прояв активності дітей.
- Послідовність ознайомлення дітей з музейними колекціями (відповідно до завдань виховання дошкільників на кожному віковому етапі).
- Гуманізм (експонати повинні викликати дбайливе відношення до природи речей).
- Заохочення дитячих питань і фантазій при сприйнятті.
- Активність дітей у засвоєнні музейної спадщини, яка проявляється на рівні практичної діяльності, як відображення отриманих знань і вражень у продуктах власної творчості, у продуктивній діяльності (малюванні, ліпленні, придумування історій, казок, оповідань) фантастичного характеру.
- Рухливість структури занять-екскурсій (чіткий сценарій, але можливість імпровізації).

Напрями музейно-педагогічного процесу:

- Інформування – це перший щабель освоєння музейної інформації, тобто первинне одержання відомостей про музей, склад і зміст його колекцій або про окремі музейні предмети.
- Навчання – другий щабель освоєння музейної інформації на якісно новому рівні, що включає в себе передачу й засвоєння знань, а також придбання вмінь і навичок у процесі музейної комунікації.
- Розвиток творчих здібностей – третій, вищий щабель опанування музейною інформацією. Розвиток творчості припускає використання потенціалу музею, зосередженого в пам'ятниках матеріальної й духовної культури, для виявлення задатків і розкриття творчих здібностей особистості.

- Спілкування – встановлення взаємних ділових або дружніх контактів на основі спільних інтересів, пов'язаних з тематикою музею, змістом його колекцій. Музей надає широкі можливості як для спілкування з музейною інформацією, так і для змістовного, цікавого й неформального міжособистісного спілкування.

- Дозвілля – організація вільного часу відповідно до бажань і очікувань музейної аудиторії (дітей, батьків, педагогів), задоволення потреби у відпочинку в музейному середовищі.

Особливо ефективні в музейній педагогіці ігрові технології, технологія колективних творчих справ, технології проблемного й індивідуального навчання.

- Звичне, традиційне заняття зберігає наступність із традиційно визначеними формами роботи, організація діяльності на музейному занятті вимагає іншої форми – дитячо-дорослих спільних проєктів, у яких дорослий виступає організатором, консультантом.

- Крім того, потрібно щоразу придумати незвичайну зустріч, розповідь, приготувати ігри, атрибути, знайти образ.

- Музейне заняття, як вистава, може бути нудним і захоплюючим, талановитим і пересічним. На музейному занятті теж потрібна режисура, як у театрі, тут теж важливо розставити акценти, показати найважливіше, потрібне, цікаве.

До нетрадиційних форм (технологій) проведення занять, які можуть застосовуватися у музейній педагогіці, відносяться:

- інтегровані заняття, засновані на міжпредметних зв'язках;
- заняття у формі змагань та ігор, конкурсів, турнірів, естафет, вікторин;
- заняття, засновані на формах і методах роботи, відомих у педагогічній практиці: дослідження, винахідництво, репортаж;

- заняття на основі нетрадиційної організації та викладення навчального матеріалу: заняття мудрості, заняття любові, заняття-виставка, заняття екскурсія;

- заняття з використанням фантазії: заняття-казка, заняття – сюрприз, тощо.

Основною дидактичною одиницею при реалізації технології музейної педагогіки є міні-музей тематичного змісту.

- Звичайно, в умовах дитячого садка неможливо створити експозиції, відповідні до вимог музейної справи. Тому й називаються ці експозиції «міні-музеями». Частина слова «міні» відображає вік дітей, для яких вони призначені, розміри експозиції й чітко певну тематику такого музею.

- Призначення створюваних міні-музеїв – залучити дітей у діяльність і спілкування, впливати на їхню емоційну сферу. Психологічні дослідження дозволили зробити висновок, що в дітей, які займаються в музейно-освітньому просторі певним чином модифікується розумова діяльність, діти більш вільно оперують образами.

- Звертаючись до методичного аспекту розробки технології музейної педагогіки, необхідно звернути увагу на те, що робота з дітьми припускає не тільки якість і кількість отриманої інформації в ході знайомства з експозиціями міні-музеїв, – важливо добитися в дітей пробудження творчої активності.

Тому дуже важливо продумати обов'язкове включення практичної частини в ході знайомства з експозиціями міні-музеїв.

Це можуть бути різноманітні ігри музейного змісту:

- ігри-розваги,
- ігри-подорожі,
- ігри-графічні вправи,
- інтелектуально-творчі ігри,
- ігри за сюжетом літературних творів.

Крім ігор можна використовувати такі види роботи, як:

- заповнення музейних щоденників у яких можуть бути представлені дитячі малюнки, колажі, аплікації, схеми;
- виконання домашніх завдань (намалювати, виліпити, придумати назву, загадку, скласти казку тощо).

Планування міні-музею та реалізація практичного етапу:

- вибір теми міні-музею,
- визначення місця розміщення міні-музею,
- планування експозицій,
- вибір дизайну оформлення міні-музею,
- добір експонатів,
- оформлення візитної картки та паспорта міні-музею,
- розробка форм роботи з експозиціями міні-музеїв,
- розробка ознайомлювальної екскурсії в міні-музей,
- розробка конспектів занять з використанням експозицій

міні-музею.

Застосування міні-музею у практичній діяльності сприяє розв'язанню наступних виховних завдань:

- художньо-естетичний, емоційно-ціннісний розвиток особистості, емоційно чуйної на кращі зразки високого мистецтва, історичні факти, орієнтованої на становлення й розвиток національної культури, її традиції та звичаї;
- створенню умов для формування первісного досвіду прилучення до природи рідного краю, вчити відчувати її красу й близькість до всього живого, використовуючи засоби народної культури;
- розвиток активності, творчого потенціалу, моральних уявлень у дошкільника через усвідомлення самого себе у своїх вчинках, почуттях, поведінці;
- удосконалення комунікативності серед дорослих і однолітків.

2.3. Методичні рекомендації щодо організації екскурсії в міні - музей

- Зміст екскурсії вибудовується відповідно до виду екскурсії.
- Слід звернути особливу увагу на різноманітність прийомів викладення матеріалу. До них відносять імітаційні дії, ігрові вправи, уявлювані подорожі тощо. Дошкільники з цікавістю сприймають появу якого-небудь ігрового персонажа, який допомагає вести екскурсію.
 - Екскурсоводами можуть бути Муза мистецтва – у картинній галереї, світлячок або коник – у музичному, домовичок Кузя – краєзнавчому, Учений кіт – у технічному тощо. Ігровий персонаж розкриває історію старих речей, допомагає дітям відповідати на запитання або виконувати завдання. Образ ігрового персонажа повинен відповідати профілю музею та змісту експозиції.
 - Екскурсія повинна бути грамотно завершена. Після узагальнення, яке робить екскурсовод або в ході його діти повинні одержати подарунки-сюрпризи: листівки з репродукціями картин, які розглядали, фотографії ігрових персонажів з їхніми автографами, портрети видатних людей тощо. Важливо, щоб, подарунок-сюрприз відповідав змісту екскурсії. Отже, його необхідно приготувати заздалегідь і залучити до цього батьків.
 - У цілому, у ході підготовки екскурсії слід ураховувати, що:
 - інформація повинна бути об'єктивною, науковою, доступною;
 - ігрові прийоми та вправи повинні бути зв'язані за змістом з темою екскурсії;
 - емоційне тло екскурсії повинно йти по наростаючій;
 - уся пізнавальна інформація пропонується в першій половині екскурсії, а в другій організується її закріплення в ігровій формі;
 - оповідання про різні експонати повинні мати внутрішню логіку;

- усі експонати, які пропонуються для розглядання й вивчення, повинні вирішувати основне пізнавальне завдання екскурсії;
- заключна частина повинна включати вручення подарунків-сюрпризів;
- тривалість екскурсії повинна відповідати віку дітей (для дітей 4-го та 5-го року життя екскурсія триває 15-20 хвилин, шостого – 20-25 хвилин).
 - Ретельно продумана, емоційно проведена екскурсія буде мати найбільший пізнавальний ефект у тому випадку, якщо після екскурсії буде грамотно організоване закріплення отриманої інформації.
 - Не завжди слід обмінюватися враженнями відразу після відвідування музею. В деяких випадках дітям слід дати час осмислити побачене й почуте. Увечері того ж дня, наступного дня або навіть через кілька днів (якщо це старші дошкільники) необхідно провести підсумкову бесіду. Вибір часу для проведення бесіди залежить від бажання та потреби дітей ще раз повернутися до теми екскурсії.
 - Іноді дорослому буває важко почати бесіду про зміст екскурсії. Досить традиційними є питання: де ви (ми) були? Що ви (ми) там бачили? Такі питання не вимагають вдумливих відповідей.
 - Для того, щоб бесіда була змістовною, необхідно звернутися до тих приємних моментів екскурсії, які залишили в душі дітей яскравий емоційний слід. Наприклад, до подарунків-сюрпризів. Розглядання листівок, читання книг, розгляд малюнків, фотографій можуть почати бесіду. Природними будуть питання: звідки це узялося? Хто це подарував? Таким чином, дорослий створює пошукову ситуацію, що змушує дитину не просто перераховувати побачене, але і згадати почуте в ході екскурсії. Звичайно, цими питаннями бесіда не вичерпується. Усі наступні питання повинні носити пошуковий характер.
 - Питання в підсумковій бесіді формулюються таким чином, щоб можна було визначити, який обсяг знань є у дітей, наскільки ці знання

системні й міцні, чи з'явився інтерес до предмету вивчення. Для початку бесіди питання можуть бути сформульовані наступним чином:

- Як ти думаєш, чому динозаври такі великі?
- Цікаво, чим схожі магніт і звичайна батарейка? (елемент живлення).
- У чиєму лісі тобі більше всього хотілося б погуляти:

І.Шишкіна або І.Левитана? Чому?

➤ Відвідування музею не повинно бути одноразовим. Найбільший пізнавальний ефект будуть мати екскурсійні цикли.

Таким чином, від студентів вимагається наявність певних знань, умінь та навичок у процесі організації міні-музеїв для дошкільників.

ВИСНОВКИ

Дошкільники не є категорією постійних відвідувачів музеїв, що обумовлено багатьма чинниками, серед яких і віддаленість музеїв від самих дошкільних закладів, що унеможливує організацію екскурсій педагогами, і небажання батьків витратити особистий час на відвідування з дитиною музеїв. Певним чином ситуацію виправляють пересувні музейні експозиції, які можна запросити до стін дошкільного закладу. Однак не кожен музей у сучасних умовах має змогу влаштувати такі «виїзні» екскурсії для дошкільнят. Єдиним виходом вбачається створення музейного середовища у самому дошкільному закладі. Звичайно, таким чином неможливо створити експозиції, що відповідають вимогам музейної справи. Але кожному закладу цілком доступно створити «музейні осередки», «міні-музеї» чи «дитячі музеї», які охоплюють один невеличкий, але цікавий та близький малюкам напрямок розвитку культури та історії людської цивілізації.

Завдання міні-музею:

- 1.Збагачення предметно-розвиваючого середовища закладу дошкільної освіти музейними осередками.
- 2.Збагачення освітньо-розвивального простору новими формами роботи у музейному середовищі.
- 3.Формування у дошкільників уявлень про музей.
- 4.Розширення кругозору дошкільнят.
- 5.Активізація пізнавальної та мовленнєвої діяльності.
- 6.Формування проектно-дослідницьких умінь та навичок.
- 7.Формування вміння самостійно аналізувати і систематизувати отримані знання.
- 8.Розвиток творчого та логічного мислення, уяви.
- 9.Формування активної життєвої позиції.

Таким чином, музейна педагогіка ефективно формує в кожного вихованця здатність до творчості; розвиває уяву дітей, їхню фантазію, навички продуктивної діяльності (малювання, ліплення, аплікації), та самостійності. Музей дає змогу збагатити дітей враженнями від предметів, яких вони ніколи не бачили та й не могли бачити в повсякденні, розширити їхній кругозір, сформуванати системне уявлення про світ.

Діти залучають у сферу своїх інтересів і батьків. Полюбивши й засвоївши цінності музейного простору, надалі діти стануть вдячними відвідувачами музейних залів і культурних заходів, а отже – інтелігентними, добре вихованими й досвідченими людьми. Загалом міні-музеї в дошкільному закладі є особливим розвивальним простором, що створений з метою залучення дитини до світу мистецтва, розширення її культурного і національного світогляду, а також формування життєвої компетентності. Як і будь-яка інтегративна галузь, музейна педагогіка – це не просто сума компонентів а особливе явище. Об'єктивна наявність педагогічного потенціалу в його просторі свідчить про можливість та необхідність використання музею з освітньою метою. Реформування дошкільної справи сьогодні закликає музейну педагогіку до нового життя, як важливий чинник пізнавального, естетичного, розумового, креативного розвитку дітей.

Міні-музеї в закладі дошкільної освіти є особливим розвивальним простором, створеним з метою долучення дитини до світу мистецтва, розширення її культурного й національного світогляду, формування життєвої компетентності. Як і будь-яка інтегративна галузь, музейна педагогіка – не просто сума складників, а цілком особливе, своєрідне явище. Об'єктивна наявність педагогічного потенціалу в його просторі свідчить про можливість та необхідність використання музею з освітньою метою. У терміні «музейна педагогіка» закладено розуміння того, що музей здатний у числі інших сучасних чинників цілеспрямовано забезпечувати процеси виховання і навчання. Реформування дошкільної

справи сьогодні викликає музейну педагогіку до нового життя, як важливий чинник пізнавального, естетичного, розумового, креативного розвитку дітей.

В умовах закладу дошкільної освіти неможливо створити експозиції, що відповідають вимогам музейної справи. Тому музеї в закладі називають «міні-музеями». Дуже цікаве та перспективне явище – музей у закладі дошкільної освіти. Він інтегрований у навчально-виховний процес. Педагоги добре усвідомлюють, що музей як спосіб пізнання світу містить великий потенціал для особистісного розвитку дошкільнят, він розширює «середовище існування» дитини вже з дошкільного віку і є місцем інтелектуального відпочинку. Специфікою такого музею є те, що він «служить» своїм організаторам, які є і творцями, і водночас «користувачами» створеного. Виключно важливе місце в роботі міні-музею займають екскурсії (заняття-екскурсії). І це цілком закономірно, оскільки музейна експозиція та екскурсійний метод взаємопов'язані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемова Л. В. Моральне виховання дошкільників (Формування суспільних взаємин дітей у грі) / Артемова Л.В. К.: Рад. шк., 1974. 104 с.
2. Атутов П.Р. Технология и современное образование / П. Р. Атутов // Педагогика. 1996. №2. С.11–14.
3. Байдина Е.А. Міні-музей в ДНЗ як засіб патріотичного виховання» //Довідник старшого вихователя. 2013. № 2. С. 32–37.
4. Білан О. І., Возна Л. М., Максименко О. Л., Овчаренко Л. Р., Самсін В. Р. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 264 с.
5. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови / А.М. Богуш, Н.В. Гавриш; За ред. А.М. Богуш. К.: Вища шк., 2007. 542 с.
6. Богуш А.М. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах / А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Котик. К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. 304 с.
7. Буланый И.Т., Явтушенко И.Г. Музеи на общественных началах. М., 1985. 346 с.
8. Ващенко Г. Загальні методи навчання. К., 2001. 246 с.
9. Гавриш Н. Як навчити серце добра і любові? / Н. Гавриш // Джміль. 2012. №3. С. 8–10.
10. Гайда Л.А. Музеезнавство в закладах освіти. Кіровоград, 2006. 126 с.
11. Ганнусенко Н., Омельченко Ю. Зміст і форми роботи краєзнавчих музеїв навчальних закладів у сучасних умовах. К., 1992. 306 с.

12. Ганнусенко Н.І. Проектування шкільної музейної експозиції / Залучення учнівської молоді до вивчення і збереження пам'яток історії та культури рідного краю. К., 1990. 176 с.
13. Гладченко О.М. Ознайомлення дошкільників із навколишнім світом. До Базової програми «Я у Світі» / О.М. Гладченко. Харків : Видавнича група «Основа», 2011. 191 с.
14. Духонченко О. В. Етичні бесіди з малюками / О.В. Духонченко // Дошкільний навчальний заклад. 2007. №1. С. 29–36.
15. Екскурсоводу шкільного музею (методичні поради). Полтава, 1984. 329 с.
16. Закон України «Про дошкільну освіту» від 05.12.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>
17. Закон України «Про освіту» від 01.04.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/про%20освіту2628-14/page>
18. Залучення учнівської молоді до вивчення і збереження пам'яток історії та культури рідного краю. Упорядник Струнка М.Л. К., 1990. 126 с.
19. Інструкція з обліку та збереження музейних фондів у музеях, що працюють на громадських засадах. М., 1998. 236 с.
20. Калуська Л.В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей раннього віку «Соняшник» / Л. В. Калуська. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 118 с.
21. Корнієнко І.Г. Психологічні аспекти морально-етичного виховання дошкільників. Теорія і практика / І.Г.Корнієнко // Дошкільний навчальний заклад. 2007. №7. С. 2–10.
22. Лаврентьева Г. Моральне виховання. Формування етичних уявлень і гуманних почуттів / Г. Лаврентьева // Дошкільне виховання. 1985. №12. С.10–11.

23. Люблінська Г.О. Дитяча психологія / Ганна Олександрівна Люблінська. К.: Вища школа, 1974. 356 с.
24. Мазорчук О. Ялинкове диво : досвід створення міні-музею в дитсадку / Оксана Мазорчук // Дошкільне виховання. 2017. № 12. С. 22.
25. Масол Л. Виховний потенціал мистецтва – джерело освітніх інновацій // Мистецтво та освіта / Л. Масол. № 1, 2001.
26. Малюшова Н. Здравствуй, музей / Н. Малюшова // Дошкольное воспитание. 2009. № 11. С. 37–38.
27. Михайлова А.І. Організація роботи з дітьми різновікових груп: Метод. посіб. Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2008. 64 с.
28. Міні-музей «Чорне море»: творчий проект для дітей, батьків і педагогів / Світлана Малахова, Олена Лятамбур, Тетяна Гринчук, Елла Євсюкова, Ірина Пінчук // Дошкільне виховання. 2015. № 8. С. 20
29. Нагорский Н.В. Музейная педагогика и музейно-педагогическое пространство / Н.В.Нагорский // Педагогика. 2005. № 5. С. 3–12.
30. Омельченко Ю. Розвиток навчальних музеїв. К., 1998. 349 с.
31. Організація музейної справи в навчальному закладі: методичний посібник / І.С.Личак. Біла Церква, 2013. 116 с.
32. Освітня програма «Дитина в дошкільні роки», наук. кер. проф. Крутій К. Л. Запоріжжя, 2010. 46 с.
33. Поніманська Т.І. Виховання людяності / Т.Поніманська // Дошкільне виховання. 2008. №2. С. 6–9.
34. Поніманська Т.І. Виховання людяності: програмні вимоги / Т.Поніманська // Дошкільне виховання. 2008. №5. С. 7–9.
35. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т. І. Поніманська . К.: Академвидав, 2006. 456 с.
36. Поніманська Т.І. Етичні бесіди в дитячому садку / Т.І.Поніманська // Дошкільне виховання. 1988. №8. С. 12–14.

37. Поніманська Т.І. Моральне виховання дошкільників: Навчальний посібник / Тамара Іллівна Поніманська. К.: Вища школа, 1993. 111 с.
38. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». Тернопіль: Мандрівець, 2012. 104 с.
39. Рыжкова Н. Музейная педагогика в детском саду / Н.Рыжкова // Дошкольное образование. Газета Изд. дома «Первое сентября». 2010. №22. №21.
40. Рыжкова Н. Музейная педагогика в детском саду / Н.Рыжкова // Дошкольное образование. Газета Изд. дома «Первое сентября». 2011. № 5.
41. Семенова Т.М. Детское экспериментирование как средство познавательного развития дошкольников / Т.М. Семенова // Дошкольная педагогика. 2012. № 12. С. 17–21.
42. Трунова М. Секрети музейної педагогіки: з досвіду роботи // Дошкільне виховання. 2006. № 4. С. 38–42.
43. Трунова М. Секрети музейної педагогіки: з досвіду роботи // Дошкільне виховання. 2006. № 4. С. 38–42.
44. Харитоновна А.А. Формирование музейной культуры у старших дошкольников / А.А. Харитоновна // Начальная школа плюс до и после. 2011. №3. С.73–77.
45. Чумалова Т. Музейна педагогіка для дошкільнят // Дошкільне виховання. 2007. № 10. С. 44–50.
46. Чумалова Т. Музейна педагогіка для дошкільнят / Т. Чумалова // Дошкільне виховання. 2007. № 10. С. 44–50.
47. Чумалова Т. Основні принципи музейної педагогіки: подорож на машині часу // Дошкільне виховання. 2008. № 3. С. 58–63.
48. Шаповал Л. Формування національної свідомості дошкільників засобами музейної педагогіки // Вихователь-методист дошкільного закладу. 2009. №4. С.11.

49. Шевченко Т. Музей у дошкільному навчальному закладі // Вихователь-методист дошкільного закладу. 2009. №4. С.17.
50. Юхневич М. Ю. Я поведу тебя в музей. Учебное пособие по музейной педагогике. М.: Российский институт культурологии, 2001. 224 с.

ДОДАТКИ

План реалізації творчого проекту «Я в міні-музеї»

Підготовчо-мотиваційний етап

Мета	Зміст роботи	Очікувані результати
------	--------------	----------------------

Взаємодія з педагогами

<p>Мотивувати педагогів до вивчення досвіду педагогів-новаторів щодо організації проектної діяльності.</p> <p>Визначити форми, методи, прийоми реалізації проекту</p>	<p>Створення творчої групи.</p> <p>Опрацювання програмно-методичного забезпечення, літературного матеріалу, електронних джерел інформації.</p> <p>Консультації щодо моделювання діяльності відповідно до мети проекту.</p> <p>Систематизація наочного та дидактичного матеріалів.</p> <p>Інтерактивність, поліфункціональність, музейного простору.</p> <p>Психологічна комфортність та безпека діяльності.</p> <p>Визначення перспективи розміщення міні-музею (вибір теми. Місце розміщення міні-музею), планування експозицій, вибір дизайну та оформлення міні-музею, добір експонатів.</p>	<p>Уточнення і розширення теоретичних знань щодо організації проектної діяльності, зокрема реалізації творчих проектів.</p> <p>Усвідомлення педагогами мети і завдань роботи над проектом.</p> <p>Інформаційне забезпечення проекту</p>
---	---	---

Взаємодія з дітьми

<p>Зацікавити кожну дитину темою проекту.</p> <p>Створити умови для</p>	<p>Читання казок, оповідань, вивчення віршів тощо.</p> <p>Спостереження.</p>	<p>Збагачення знань.</p> <p>Розвиток комунікативних навичок – уміння</p>
---	--	--

пізнавального та мовленнєвого розвитку	Розглядання ілюстрацій, перегляд діафільмів, мультфільмів.	домовлятися, підпорядкуватися загальним правилам
--	--	--

Взаємодія з батьками

Мотивувати батьків до участі у проекті	Підготовка інформації про створення міні-музею в ЗДО для батьківських куточків. Групова консультація щодо ролі батьків у проектній діяльності дітей	Активізація взаємодії з батьками. Виявлення ініціативи та внесення творчих пропозицій батьками
--	--	---

Організаційний етап – пропонування та обговорення ідей

Мета	Зміст роботи	Очікувані результати
------	--------------	----------------------

Взаємодія з педагогами

Створити умови для розгортання проектної діяльності. Стимулювати творчу діяльність педагогів	Вибір напрямку міні-музею, теми, місця розміщення експозиції. Планування експозицій (постійні, або змінні) Вибір дизайну щодо оформлення міні-музею. Добір експонатів. Розробка форм роботи з експозиціями міні-музею (заняття-екскурсії, екскурсії для батьків, дослідницько-пошукова діяльність, а також зміна експозицій тощо) Створення для кожної вікової групи схем Тематика пошуково-дослідницької та	Складання власного плану роботи педагога над проектом. Розробка тематики, змісту роботи для різних вікових груп. Методичне забезпечення проекту
---	---	---

	пізнавальної діяльності під час реалізації творчого проекту «Я в музеї»	
--	---	--

Взаємодія з дітьми

Стимулювати та підтримувати творчі ініціативи кожної дитини. Створити умови для формування життєвої компетентності дошкільників. Розвивати креативність, образну уяву, естетичний смак	Обговорення проекту з дітьми та ініціювання творчих ідей. Відображення у малюнках, творчих роботах ініційованих ідей, визначення найцікавіших пропозицій щодо реалізації проекту	Розвиток комунікативних навичок у дітей. Максимальна реалізація творчого потенціалу вихованців
--	---	---

Взаємодія з батьками

Визначити форми взаємодії з батьками	Вечір-зустріч зі створення банку ідей щодо участі батьків у творчому проекті «Я в музеї»	Залучення батьків до реалізації проекту
--------------------------------------	--	---

Інформаційний етап

Мета	Зміст роботи	Очікувані результати
------	--------------	----------------------

Взаємодія з педагогами

Виробити нові підходи до розв'язання проблеми щодо збереження історико-культурної спадщини свого міста, держави, усвідомлення своєї належності до українського суспільства, виховання високої художньо-естетичної культури	Практикум «Використання художньої літератури та фольклору в міні-музеї» Створення буклету міні - музею, методичних посібників, розвивальних ігор	Забезпечення методичного супроводу заходів проекту
--	---	--

Взаємодія з дітьми

Розвивати пізнавальну активність дітей	Екскурсія-ознайомлення. Розвивальні, творчі та рухливі ігри зміст яких пов'язаний з темою міні-музею. Застосування мультимедійних засобів. Дослідницька діяльність.	Розвиток інтересу дітей до діяльності міні-музею.
--	--	---

Взаємодія з батьками

Залучити батьків до спільної з дітьми музейної справи	Просвітницький лекторій для батьків «Методи і прийоми збагачення знань дітей. Інформаційні джерела»	Активна співпраця. Участь батьків у спільному з дітьми проекті « Я в музеї»
---	---	--

Етап творчої реалізації проекту

Мета	Зміст роботи	Очікувані результати
------	--------------	----------------------

Взаємодія з педагогами

Удосконалити фахову компетентність педагогів	Майстер-клас з нетрадиційних технік образотворчої діяльності за темою проекту. Підготовка до реалізації спільно з дітьми творчих ідей проекту у кожній віковій групі	Розробки конспектів щодо проведення екскурсій в міні-музеї, рекомендації щодо рекомендацій щодо підготовки різних видів творчих продуктів
--	---	---

Взаємодія з дітьми

Створити умови для творчої самореалізації кожної дитини. Збагатити досвід	Екскурсії у музеї. Коментоване малювання. Інтелектуальні ігри. Створення дитячих	Створення сприятливого мікроклімату в групі. Оформлення та поповнення експозиції міні-музею.
--	---	---

комунікацій та взаємодії. Розвивати навички експериментування з матеріалами нетрадиційних техніках образотворчої діяльності	книжок. Альбомів, підготовка презентацій тощо. Створення міні-експозиції.	
--	---	--

Взаємодія з батьками

Залучати батьків до спільної творчості з дітьми	Виготовлення фотогазет «Стежинками музеїв». Створення експозицій батьками і вихованцями. Музично-театральні вистави за участю малят і батьків.	Участь у вернісажі
---	--	--------------------

Презентаційний етап

Мета	Зміст роботи	Очікувані результати
------	--------------	----------------------

Взаємодія з педагогами

Реалізувати творчий потенціал педагогів. Збагатити досвід самореалізації	Організація презентацій творчих продуктів міні-музеїв ЗДО	Презентація –«захист» готового продукту. Вернісажі. Виставка родинних фотогазет
---	---	---

Взаємодія з дітьми

Створити умови для самореалізації кожної дитини	Інтелектуальні ігри. Проведення екскурсій дітьми у міні –музеї. Вікторини тощо.	Розвиток креативності, комунікативних умінь. Набуття дітьми досвіду конкурентної взаємодії
---	---	---

Взаємодія з батьками

Стимулювати батьків до активної взаємодії з дітьми	Участь батьків у презентаціях як глядачів, співтворців продукту	Підвищення інтересу батьків до освітньої діяльності дошкільного
--	---	---

	<p>проектної діяльності.</p> <p>Проведення екскурсій для батьків вихователями ЗДО у міні-музею</p>	<p>закладу.</p> <p>Слово «музей» стане цікавим для дітей.</p> <p>Долучить маленьку дитину до світу загальнолюдських цінностей, розширити пізнання і емоційне сприйняття.</p>
--	--	--

Аналітичний етап. Рефлексія

Мета	Зміст роботи	Очікувані результати
------	--------------	----------------------

Взаємодія з педагогами

<p>Визначити результативність проекту</p>	<p>Самоаналіз діяльності кожного учасника.</p> <p>Аналітична бесіда за круглим столом «Стежинками музеїв».</p> <p>Мультимедійна презентація «Підсумки проектної діяльності у ЗДО»</p>	<p>Розширення ерудиції вихователів щодо музейної педагогіки.</p> <p>Підвищення мотивації педагогів до розвитку у дітей пізнавальної активності</p>
---	---	--

План роботи творчої групи

Мета: запровадження музейної педагогіки в освітній процес закладу дошкільної освіти

Засідання 1

Тема: «Музейна педагогіка в освітньому процесі сучасного ЗДО»

1. Вхідне анкетування.
2. Розроблення «Положення про музейну експозицію».
3. Принципи створення міні-музею.
4. Схема опису експонатів.
5. Тематика міні-музеїв.
6. Особливості місця розташування міні-музеїв.

Засідання 2

- Круглий стіл «Міні-музей як важлива складова реалізації принципів музейної педагогіки»

- «Інформаційні ресурси з музейної педагогіки в соціальних мережах»

- «Створення професійного інформаційного та освітньо-методичного середовища для забезпечення діяльності міні-музею в дошкільному закладі»

- Результативність реалізації технології музейної педагогіки в умовах ЗДО.

Засідання 3

Тема: «Музейна педагогіка в освітньому процесі сучасного ЗДО»

- Залучення дітей до культурної спадщини попередніх поколінь шляхом проведення музейних занять.

- Використання засобів музейної педагогіки в народознавчій роботі з дошкільниками.

- Презентація методичних та творчих доробок педагогічного колективу з музейної педагогіки.

Бліц-опитування

«А я думаю...»

Що спонукає вихователя творити?

Які риси притаманні творчому педагогу?

Як впливає творча діяльність вихователя на творчість дитини? _____

Педагогічна творчість – це право чи обов'язок педагога?

Чи можливе творче зростання педагога без постійного розвитку загальної культури особистості? _____

Семінар-практикум

Тема: «Музейна педагогіка: можливості і перспектива»

Мета:

- опрацювання проблеми впровадження технології музейної педагогіки в освітньо-виховний процес ЗДО;
- формування особистісної позиції та практичної готовності учасників семінару до використання результатів наукових досліджень; застосування теоретичних знань на практиці;
- активізація самостійної роботи вихователів у ході навчання і вивчення додаткової психолого-педагогічної, методичної літератури;
- розвиток здібностей до практичного аналізу, ведення діалогу, дискусії щодо проблеми впровадження технології музейної педагогіки у роботі з дітьми.

Тема: Психолого-педагогічні засади організації работ з дітьми засобами музейної педагогіки

Питання для обговорення:

- Роль музейної педагогіки у вихованні дошкільнят.
- Цілі, завдання, напрямки роботи за технологією музейної педагогіки.
- Принципи організації роботи з дітьми за технологією музейної педагогіки.

Організація музейного простору в закладі дошкільної освіти. Міні-музей: цілі, завдання, напрямки діяльності.

Категорія слухачів: вихователі, студенти.

Ключові слова: педагогічна технологія, інноваційна педагогічна технологія, «музейна педагогіка», музей, музейний освітній простір, музейна культура, музейна освіта, експонат, експозиція, виставка, колекція, міні-музей, музейний предмет.

Використана та рекомендована література:

- Рыжкова Н. Музейная педагогика в детском саду / Н.Рыжкова // Дошкольное образование. Газета Изд. дома «Первое сентября». 2010. №22. №21.
- Рыжкова Н. Музейная педагогика в детском саду / Н.Рыжкова // Дошкольное образование. Газета Изд. дома «Первое сентября». 2011. №5.
- Харитоновна А.А. Формирование музейной культуры у старших дошкольников /А.А. Харитоновна // Начальная школа плюс до и после. 2011. №3. С.73-77.

Хід проведення семінару:

1. Роль творчої діяльності вихователя. Міні-лекція.
2. Навчальна технологія «Проблема по колу».
3. Психолого-педагогічні засади організації роботи з дітьми засобами музейної педагогіки.
 - Роль музейної педагогіки у вихованні дошкільнят.
 - Цілі, завдання, напрямки роботи за технологією музейної педагогіки.
 - Принципи організації роботи з дітьми за технологією музейної педагогіки.
 - Організація музейного простору в ЗДО. Міні-музей: цілі, завдання, напрямки діяльності.

Міні - лекція «Роль творчої діяльності вихователя»

Творчість – це здатність дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях та схильність до глибокого усвідомлення свого досвіду. Стимулом педагогічної творчості є визнання дітей та батьків. Рушійною силою – любов до дітей, прагнення якомога краще виховати і навчити. База творчого підходу до своєї діяльності – знання методик, передового педагогічного досвіду.

Педагог має постійно шукати і творчо впроваджувати новинки у своїй роботі, адже лише творчий педагог може виховати творчу дитину. Творчий характер роботи різною мірою притаманний усім педагогам, це не привілей обраних. Вихователь, який постійно запроваджує у своїй роботі щось нове, спочатку запозичене в інших, але творчо його перероблюючи, неодмінно виробить свою особисту методику, свій стиль. Причому творчий вихователь поведе за собою інших, стимулюватиме творчість колег. Не зможуть не відгукнутися на таку копітку, наполегливу працю вихователя й дошкільники. Тобто творчий вихователь спонукатиме до творчості й своїх вихованців.

Творчого педагога відзначає постійний пошук оптимальних дидактичних, виховних, методичних і педагогічних рішень. Творчості можна навчитися, вона тісно пов'язана з педагогічною майстерністю. Без педагога з неординарним мисленням сучасний заклад дошкільної освіти не може існувати. Адже лише такі педагоги здатні виховати творчу особистість. Так, ще Я.Коменський писав: «Ніхто не може зробити мудрим, крім мудрого, ніхто високоморальними і доброчесними за винятком високоморального і доброчесного».

Високого рівня в своїй роботі педагог досягає на основі творчості і обов'язково за рахунок сумлінності, працелюбства, подолання труднощів. В.Сухомлинський наголошував, «Що робота педагога – це творчість, а не буденне заштовхування в дітей знань». Він підкреслював, «що справжній вчитель – майстер не може жити без творчості, повторюючи одне й те саме

все своє життя. Тільки творчий педагог може розвинути творчі можливості, творчі здібності дітей».

Гра «Мікрофон».

1. Діяльність творчого педагога – це власна ініціатива чи дія за наказом? Як ви вважаєте?
2. Педагогічна творчість – це право чи обов'язок вихователя?
3. Я стверджую, що показником результативності педагога є заняття. Як ви вважаєте?
4. Відкрите заняття – це творчість, чи вистава? Ваша думка.

Гра «Кути»

Завдання: учасники поділяються на 3 групи (згідно складених пазлів у картину). У кожному кутку приміщення розміщено мольберт із ватманом і маркери різного кольору. Кожна група отримує маркер одного кольору та завдання (на виконання – 3 хв.);

- 1-й групі – написати основні риси творчого вихователя;
- 2-й групі – поміркувати, що заважає педагогу творити;
- 3-й групі – навести приклади творчості в роботі.

За сигналом групи по колу переходять до іншого кутка, ознайомлюються з думкою попередньої групи, маркером свого кольору дописують думку щодо нового питання. Так відбувається доти, доки група не повернеться до свого кутка.

Робота з картками «Так» і «Ні»

Пропонується набір карток, на яких написано думки щодо прав дитини на творчість та неприпустимі дії педагогів у роботі із творчими, здібними дошкільнятами. Групі треба ці карточки приклеїти у відповідне місце на ватмані «Творча дитина».

Картка 1 – право дитини на активність.

Картка 2 – жорстке управління дитячою діяльністю.

Картка 3 – право дитини на самостійність.

Картка 4 – право дитини на ініціативу у виборі діяльності, способів дій, інструментарію, партнерів.

Картка 5 – безальтернативне управління творчою діяльністю.

Картка 6 – нав'язування регламентованих норм, зразків, шаблонів та власного бачення.

Картка 7 – право дитини на особисту точку зору.

Картка 8 – гіперопіка дитини.

Ключ для перевірки: «Так» – 1,3,4,7. «Ні» – 2,5,6,8.